Wojewódzki Urząd Pracy
w Rzeszowie

PODKARPACKIE
przestrzeń otwarta

ANALIZA SYTUACJI NA RYNKU PRACY W WOJEWÓDZTWIE PODKARPACKIM w 2013 roku

RZESZÓW 2014 r.

Spis treści

WSTĘP 4

1. WYBRANE CZYNNIKI WARUNKUJĄCE WIELKOŚĆ BEZROBOCIA W WOJEWÓDZTWIE PODKARPACKIM 5

1.1. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA 5

1.2. WYBRANE WSKAŹNIKI OPISUJĄCE POZIOM ROZWOJU GOSPODARCZEGO 13

1.3. STAN ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI 19

1.4. AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA I STRUKTURA ZATRUDNIENIA 30

2. BEZROBOTNI NA RYNKU PRACY 34

2.1. BEZROBOTNI Z PRAWEM DO ZASIŁKU 38

2.2. BEZROBOTNI ZAMIESZKALI NA WSI 40

2.3. BEZROBOTNI WEDŁUG PŁCI 43

2.4. BEZROBOTNI WEDŁUG WIEKU 45

2.5. BEZROBOTNI WEDŁUG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA 45

2.6. BEZROBOTNI WEDŁUG POLSKIEJ KLASYFIKACJI DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ 46

2.7. BEZROBOTNI WEDŁUG ZAWODÓW 48

2.8. BEZROBOTNI WEDŁUG STAŻU PRACY 51

2.9. BEZROBOTNI WEDŁUG CZASU POZOSTAWANIA BEZ PRACY 52

2.10. BEZROBOTNI BĘDĄCY W SZCZEGÓLNEJ SYTUACJI NA RYNKU PRACY 53

3. POZOSTAŁE GRUPY UJMOWANE W STATYSTYKACH URZĘDÓW PRACY 54

4. WOLNE MIEJSCA PRACY I AKTYWIZACJI ZAWODOWEJ 55

5. WYDATKI Z FUNDUSZU PRACY NA AKTYWNE FORMY PROMOCJI ZATRUDNIENIA 65

6. ZWOLNIENIA Z PRZYCZYN NIEDOTYCZĄCYCH PRACOWNIKÓW 66

PODSUMOWANIE 68

ANEKS STATYSTYCZNY 73

WSTĘP

Prezentowane Państwu opracowanie zawiera charakterystykę ogólnych zjawisk i tendencji związanych z rynkiem pracy i poziomem bezrobocia rejestrowanego w województwie podkarpackim w 2013 r. Informacje zamieszczone w publikacji mogą okazać się użyteczne podczas definiowania aktualnych kierunków promocji zatrudnienia, które to oddziałują na rynek pracy i przyczyniają się do trafniejszej diagnozy pozostawania bez stałego zatrudnienia, bierności zawodowej i skuteczniejszego łagodzenia negatywnych skutków bezrobocia. Są także trwałym komponentem działań podejmowanych przez urzędy pracy oraz inne organizacje pożytku publicznego na rzecz rozwoju rynku pracy i nowych form promocji zatrudnienia, w celu efektywniejszego wykorzystania sił i środków dla realizacji zadań i programów promujących wzrost nowych miejsc pracy.

W opracowaniu wykorzystano dane statystyczne zawarte w obowiązującej sprawozdawczości rynku pracy z zakresu programu badań statystyki publicznej dotyczącej rynku pracy i bezrobocia. Były to głównie następujące sprawozdania:

- MPiPS-01 – podstawowe sprawozdania o rynku pracy za okres 2013 r. w tym również:

  - Załącznik nr1 do sprawozdania o rynku pracy MPiPS-01 – Bezrobotni oraz poszukujący pracy według czasu pozostawania bez pracy, wieku, poziomu wykształcenia i stażu pracy,
  - Załącznik nr 2 do sprawozdania MPiPS-01 Bezrobotni według rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy, poszukujący pracy oraz wolne miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej,
  - Załącznik nr 3 do sprawozdania MPiPS-01 Bezrobotni oraz oferty pracy według zawodów i specjalności,
  - Załącznik nr 4 do sprawozdania MPiPS-01 Poradnictwo zawodowe i informacja zawodowa, pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy, szkolenie bezrobotnych i poszukujących pracy oraz staż i przygotowanie zawodowe dorosłych,

- MPiPS-02 – sprawozdanie o dochodach i wydatkach realizowanych w ramach Funduszu Pracy.

Celem odpowiedniej kwantyfikacji danych i pełniejszego zaprezentowania tematyki związanej z rynkiem pracy i bezrobociem wykorzystano również Biuletyny Statystyczne Województwa Podkarpackiego, Roczniki Statystyczne, a także i inne dostępne informacje lub publikacje w postaci druków zwartych, autorów będących pracownikami lub współpracujących z Urzędem Statystycznym w Rzeszowie i Głównym Urzędem Statystycznym w Warszawie.

1. Wybrane czynniki warunkujące wielkość bezrobocia w województwie podkarpackim

Na aktualną sytuację na rynku pracy w województwie podkarpackim miało wpływ szereg czynników obserwowanych na ogólnokrajowym rynku pracy i oddziałujących jednocześnie na rynki regionalne. Głównymi determinantami były następujące procesy:

- zmiany w strukturze demograficznej ludności województwa,
- aktualna pozycja województwa podkarpackiego na gospodarczej mapie kraju,
- struktura gospodarowania i przekrój zatrudnienia w zakładach pracy na Podkarpaciu.

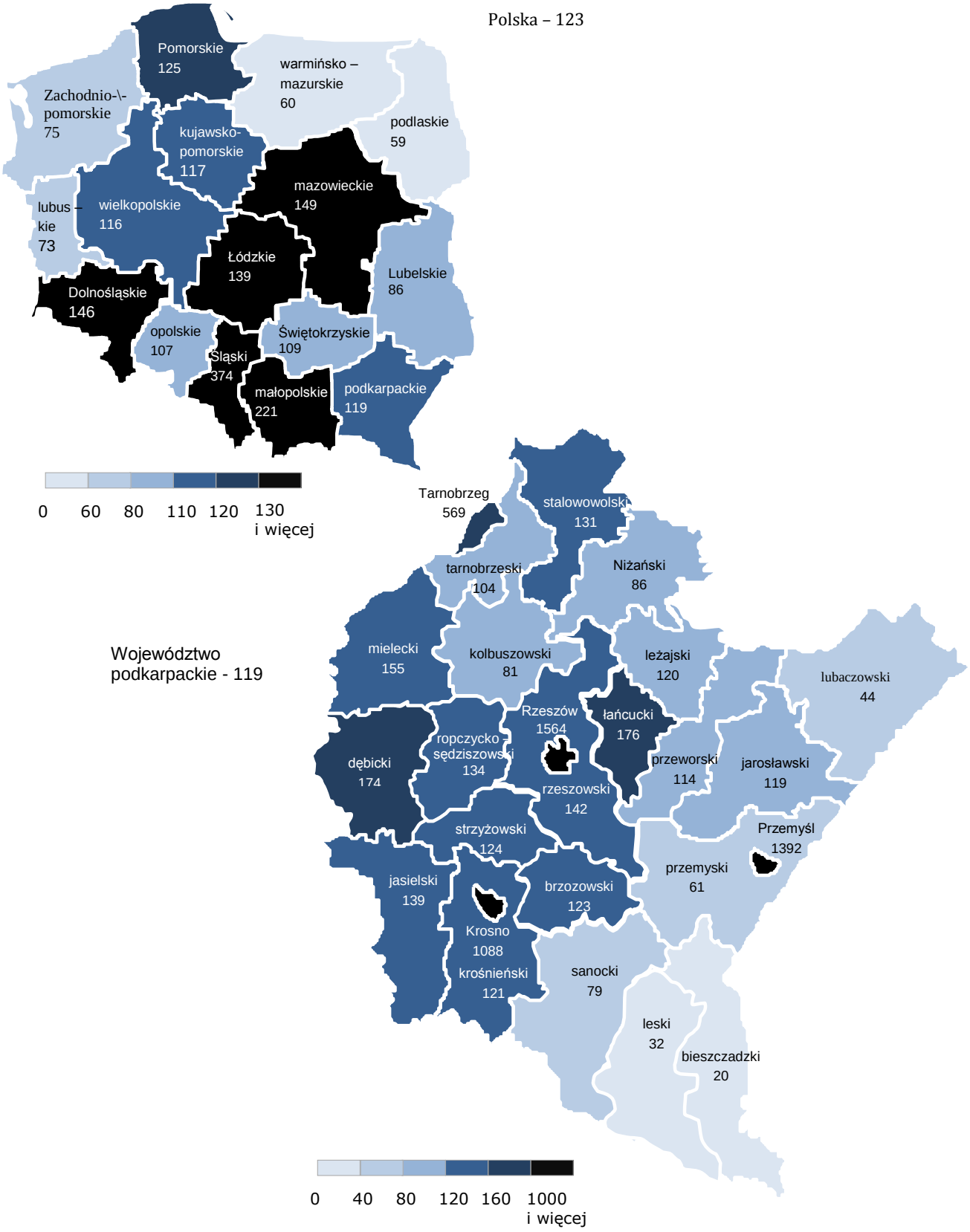
1.1. Sytuacja demograficzna

Na koniec 2012 r. liczba ludności w województwie podkarpackim wynosiła 2 129 951 (o 1,2 tys. więcej niż w 2011 r. – 2 128 687). Podobnie jak w latach wcześniejszych, udział procentowy w ogólnej liczbie ludności obejmował 5,5 % populacji całego kraju. W tym zakresie nie odnotowano znaczniejszych zmian od 2008 r. [1]

Średnia gęstość zaludnienia wynosiła 119 osób na 1 kilometr kwadratowy, a w kraju 123 osoby (w 2011 r. w województwie również 119 osób/km^2, a w kraju 123 osoby). Wskaźnik ten wykazywał znaczne zróżnicowanie przestrzenne w poszczególnych powiatach województwa i przyjmował wartości od najwyższego w Rzeszowie – 1 564 osób/km^2 i w Przemyślu 1 392 (w 2011 r. odpowiednio: 1 547 i 1 402 osób/km^2) do najniższego w powiatach: bieszczadzkim (20) i leskim (32) osoby/km^2 (w roku 2011 r. odpowiednio: 20 i 32 os./km^2). [2]

[1] Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych moduł ludność, BDL Warszawa 2014 r.
[2] Ibidem.

Mapa 1. Gęstość zaludnienia na 1 km² kraj - województwo podkarpackie (2012 r.)

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, BDL Warszawa 2014 r.

Pod względem liczby ludności w porównaniu do innych województw w kraju, województwo podkarpackie zajęło 9 miejsce (w 2011 roku była to również 9 lokata). Najbardziej zaludnionymi regionami województwa były: Rzeszów (182 028), powiaty rzeszowski (164 765), mielecki (136 296) i dębicki (135 239). Łącznie ww. powiaty i miasto na prawach powiatu to 29 % ogółu populacji w województwie (w 2011 r. – 28,9 %). W okresie 2012 roku liczba ludności w województwie zwiększyła się o 1 264 osoby. [3] Dla porównania w 2011 roku wzrosła o 739 osób, a w 2010 r. zwiększyła się o 1 773 osoby. [4] W kraju liczba ludności zmniejszyła się o 5,1 tys. [5] (w 2011 o 8,6 tys., a w 2010 r. o 32,7 tys. osób). [6]

Warto zasygnalizować, iż województwo podkarpackie w 2012 roku zajęło 5 miejsce w kraju (licząc od wartości najwyższej) w porównaniu ilości przyrostu naturalnego. W 4 województwach odnotowano wyższy przyrost naturalny jak w województwie podkarpackim, w 3 niższy, a w 8 odnotowano ujemne saldo przyrostu naturalnego [7]. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców Podkarpacia w okresie 2012 roku wskaźnik ten wyniósł 1,3 ‰ i znacznie odbiegał od wartości dla kraju – 0,0 ‰. W porównaniu do 2011 roku (1,4 ‰) analizowany wskaźnik dla województwa podkarpackiego zmniejszył się o 0,1 ‰. W Polsce odnotowano również spadek przyrostu naturalnego (w przeliczeniu na 1000 mieszkańców) z 0,3 ‰ w 2011 roku do 0,0 ‰ w 2012 roku (tj. spadek o 0,3 ‰). [8]

Poziom rozwoju społeczno-demograficznego można mierzyć również wskaźnikiem urbanizacji. Dla Polski wskaźnik urbanizacji w 2012 roku wynosił 60,6 % [9]. W tym samym okresie w województwie podkarpackim w granicach administracyjnych 51 miast [10] mieszkało 41,35 % ludności, co stanowiło najniższą wartość w porównaniu międzywojewódzkim [11].

---

[3] Obliczenia na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS, grupa stan ludności i ruch naturalny, podgrupa ludność według grup wieku i płci, BDL Warszawa 2014 r.

[4] Dane dotyczą liczby ludności ujętej ogółem, bez przeliczenia na jednostkę przestrzenną lub fluktuację w założonym okresie. Źródło: „Stan, ruch naturalny i migracje ludności w województwie podkarpackim", Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Opracowanie Sygnalne, Maj 2013 r.

[5] Obliczenia na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS, grupa stan ludności i ruch naturalny, podgrupa ludność według grup wieku i płci, BDL Warszawa 2014 r.

[6] Dane dotyczą liczby ludności ujętej ogółem, bez przeliczenia na jednostkę przestrzenną lub fluktuację w założonym okresie. Źródło: „Stan, ruch naturalny i migracje ludności w województwie podkarpackim", Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Opracowanie Sygnalne, Maj 2013 r.

[7] Dane opracowane na podstawie bilansów ludności faktycznie zamieszkałej na terenie gminy w oparciu o dane z narodowego spisu powszechnego z uwzględnieniem zmian spowodowanych ruchem naturalnym ludności i migracjami, różnicy między liczbą zameldowanych na pobyt stały a liczbą osób faktycznie mieszkających, rejestrów PESEL, sprawozdań urzędów stanu cywilnego i sądów wojewódzkich. Źródło: Dane i definicja dostępna na stronie internetowej GUS pod adresem: http://www.stat.gov.pl/, kategoria ludność, grupa stan ludności i ruch naturalny, BDL Warszawa 2014 r.

[8] Przyrost naturalny jest to różnica pomiędzy liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów w badanym okresie czasu. Źródło: Dane i definicja dostępne na stronie internetowej GUS pod adresem: http://www.stat.gov.pl/.

[9] Źródło : http://www.krakow.pios.gov.pl/publik.php, Informacja o regionie i sytuacji społeczno-gospodarczej, s. 5.

[10] Źródło: Krajowy Rejestr Urzędowy Podziału Terytorialnego Kraju TERYT, stan w dniu 01. 01. 2014 r. http://www.stat.gov.pl/, GUS w Warszawie, Warszawa 2014 r.

[11] Dane udostępnione na stronie: http://stat.gov.pl/ Bank Danych Lokalnych. BDL, Warszawa 2014 r.

Również struktura ludności nie różnicuje się od kilku lat w podziale na płeć. Obserwujemy nieznaczną przewagę kobiet w ogólnej strukturze ludności w województwie, które w 2012 r. stanowiły 51,0 % tj. ponad ½ ogólnej liczby mieszkańców województwa. [12]

W 2012 roku współczynnik feminizacji na terenie województwa został określony przez GUS jako 104 (kraj 107), co określało, iż na każde 100 mężczyzn przypadało o cztery kobiety więcej. W 2011 r. (również 2010 r.) odnotowano taki sam współczynnik feminizacji tj. 104 (w kraju 107). [13]

Podkarpacie jest regionem stosunkowo młodym, o czym świadczy niższa jak dla Polski mediana wieku mieszkańców. Analizowany wskaźnik posiada tendencję wzrostową. W 2002 r. dla ludności ogółem w województwie podkarpackim wynosił on 33,6 lat, w 2008 – 35,8 lat, w 2009 – 36,1 lat, w 2010 – 36,5 lat, w 2011 – 36,9 lat. W 2012 r. mediana przyjęła wartość 37,3 lat, co oznacza, że wiek ten osiągnęła połowa ludności województwa. Dla kobiet wyniosła 38,8 lat, a dla mężczyzn – 35,9. [14]

Tabela 1. Wiek środkowy ludności. Polska - województwo podkarpackie (w latach).

Kategorie Statystyczne	okresy	Polska	Województwo Podkarpackie
	1	2	3
Ogółem	2009	37,7	36,1
	2010	38,0	36,5
	2011	38,4	36,9
	2012	38,7	37,3
Kobiety	2009	39,8	37,8
	2010	40,0	38,2
	2011	40,2	38,4
	2012	40,5	38,8
Mężczyźni	2009	35,9	34,5
	2010	36,2	34,9
	2011	36,7	35,4
	2012	37,0	35,9

Źródło: Na podstawie danych liczbowych zawartych w: 1) Halina Dmochowska (red.) Rocznik demograficzny 2013 r. Główny Urząd Statystyczny w Warszawie, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2013 r., s.65, s.154.
2) Stan, ruch naturalny i migracje ludności w województwie podkarpackim w 2010 roku. Rzeszów maj 2011 r. Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Rzeszów 2011 r.,s.2.
3) Stan, ruch naturalny i migracje ludności w województwie podkarpackim w 2009 roku. Rzeszów maj 2010 r. Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Rzeszów 2010 r.,s.2.

[12] Dane opracowane na podstawie bilansów stanu i struktury ludności faktycznie zamieszkałej na terenie gminy w oparciu o narodowy spis powszechny, z uwzględnieniem zmian spowodowanych ruchem naturalnym i migracjami, różnicy między liczbą zameldowanych na pobyt stały a liczbą osób faktycznie mieszkających, rejestrów PESEL, sprawozdań urzędów stanu cywilnego i sądów wojewódzkich. Źródło: Bank Danych Lokalnych, BDL Warszawa 2014 r.
[13] Źródło: Dane zawarte na stronie internetowej http://www.stat.gov.pl zakładka Bank Danych Lokalnych, kategoria – ludność, grupa – stan ludności i ruch naturalny, podgrupa – wskaźniki modułu gminnego, BDL Warszawa 2014 r.
[14] Halina Dmochowska (red.) Rocznik demograficzny 2013 r. Główny Urząd Statystyczny w Warszawie, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2013 rok, s. 154.

Dla porównania w okresie 2009 r. w województwie podkarpackim mediana wieku w grupie kobiet wyniosła 37,8 lat, a w grupie mężczyzn 34,5 lat. W 2010 r. odpowiednio: 38,2 i 34,9 lat. Natomiast w Polsce w 2009 roku – 37,7 lat ogółem (kobiety 39,8 i mężczyźni 35,9 lat). W 2010 r. wiek ten był wyższy i wynosił już 38,0 lat (kobiety 40,0 i mężczyźni 36,2 lat). [15]

Według stanu w dniu 31. XII. 2012 r. ponad ½ (58,7 %) ludności województwa podkarpackiego zamieszkuje na wsi (1 249 225), a 41,3 % w miastach (880 726). W końcu 2011 r. odpowiednio: 58,6 % i 41,4 %. [16]

Tabela 2. Ludność według miejsca zamieszkania. Polska – województwo podkarpackie (w końcu 2012 r.).

Powiaty	Ludność ogółem	w tym :	
		na wsi	w mieście
1	2	3	4
Polska **	38 533 299	15 196 907	23 336 392
Województwo Podkarpackie *	2 129 951	1 249 225	880 726
bieszczadzki	22 267	12 746	9 521
brzozowski	66 546	58 915	7 631
dębicki	135 239	80 600	54 639
jarosławski	122 414	73 744	48 670
jasielski	115 661	77 573	38 088
kolbuszowski	62 756	53 415	9 341
krośnieński	111 858	98 225	13 633
leski	26 828	21 154	5 674
leżajski	70 106	49 371	20 735

[15] Mediana wskazuje przeciętny wiek osób w danej zbiorowości np. zamieszkującej określone terytorium. Wartość mediany wyznacza granicę wieku, którą połowa osób w danej zbiorowości już przekroczyła, a druga połowa jeszcze nie osiągnęła. Źródło definicji: http://www.stat.gov.pl, GUS w Warszawie, Pojęcia stosowane w badaniach statystycznych statystyki publicznej. Jeśli wartość mediany rośnie, oznacza to, że dana populacja starzeje się, jeśli zaś mediana się zmniejsza, świadczy to o tym, iż dana społeczność posiada więcej ludzi w młodym wieku. Źródło: prof. dr hab. Izydor Sobczak (red.), dr hab. prof. SGH Zbigniew Strzelecki, dr Maciej Duszczyk, dr Andrzej Gałązka, dr Irena Kowalska, dr hab. prof. UE Jolanta Kurkiewicz, dr hab. prof. UE Ireneusz Kuropka, dr Alina Potrykowska, mgr Joanna Napierała „Sytuacja demograficzna Polski raport 2010-2011, Warszawa 2011, s.34.
Pozostałe źródła informacji to: 1) Stan, ruch naturalny i migracje ludności w województwie podkarpackim w 2010 roku. Rzeszów maj 2011 r. Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Rzeszów 2011 r., 2) Halina Dmochowska (red.) Rocznik demograficzny 2012 r. Główny Urząd Statystyczny w Warszawie, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2012 r., 3) Joanna Stańczak „Podstawowe informacje o rozwoju demograficznym Polski w latach 2000 – 2010 notatka informacyjna, materiał na konferencję prasową w dniu 28 stycznia 2011 r.", Główny Urząd Statystyczny w Warszawie, Warszawa 2011 r. oraz 4) „Podstawowe informacje o sytuacji demograficznej Polski w 2011 r.", notatka informacyjna materiał na konferencję prasową w dniu 27.01.2012 r. Główny Urząd Statystyczny w Warszawie, Warszawa 2012 r. Dane dot. mediany wieku ludności w Polsce za NSP 2011 r. US w Białymstoku, „Stan i ruch naturalny ludności w województwie podlaskim w 2010 r.", Białystok, maj 2011r. s.3. Rozkład według płci za Rocznikiem demograficznym, s. 61.
[16] Dane zawarte na stronie: http://stat.gov.pl/ Bank Danych Lokalnych, kategoria – ludność, grupa – stan ludności i ruch naturalny, podgrupa – ludność według miejsca zamieszkania, BDL, Warszawa 2014 r.

lubaczowski	57 283	37 561	19 722
łańcucki	79 660	61 517	18 143
mielecki	136 296	70 297	65 999
niżański	67 656	43 812	23 844
przemyski	74 053	74 053	0
przeworski	79 304	57 949	21 355
ropczycko-sędziszowski	73 358	50 222	23 136
rzeszowski	164 765	136 948	27 817
sanocki	96 325	51 850	44 475
stalowowolski	109 111	44 922	64 189
strzyżowski	62 262	53 332	8 930
tarnobrzeski	54 034	41 019	13 015
Krosno	47 307	0	47 307
Przemyśl	64 276	0	64 276
Rzeszów	182 028	0	182 028
Tarnobrzeg	48 558	0	48 558

Źródło: Główny Urząd Statystyczny Bank Danych Regionalnych http://www.stat.gov.pl BDL Warszawa 2014 r.

Podobnie jak w okresie 2011 r. mieszkańcy miast byli w 2012 r. średnio o 2 lata starsi od mieszkańców na wsi. W czasie ostatnich lat obserwuje się zmiany świadczące o stopniowym starzeniu się społeczeństwa. Zmiany takie zachodzą także i w Polsce oraz są nasilone w przypadku społeczeństw wielu państw europejskich. Pomimo, iż województwo podkarpackie jest regionem stosunkowo młodym, następują podobne procesy jak w Polsce. W ogólnej liczbie ludności zaznacza się zmniejszanie się udziału dzieci i młodzieży do 17 lat tj. osób w wieku przedprodukcyjnym i jednocześnie następuje wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym (tj. mężczyźni 65 lat i więcej oraz kobiety 60 lat i powyżej). [17]

Według danych pochodzących z badań demograficznych realizowanych przez urzędy statystyczne odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym obniżył się z 30,5 % w 1995 r. do 19,5 % w 2012 r. Jednocześnie wzrósł udział osób w wieku poprodukcyjnym z 13,3 % do 16,7 % w 2012 r. Zwiększył się także udział ludności w wieku produkcyjnym z 56,2 % w roku 1995 do 63,8 % dla 2012 r. Zmiany w strukturze ludności według wieku zawiera tabela nr 3.

[17] Halina Dmochowska (red.) Rocznik demograficzny 2013 r. Główny Urząd Statystyczny w Warszawie, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2013 r. oraz „Stan, ruch naturalny i migracje ludności w województwie podkarpackim 2011 r. i 2012 r.", Rzeszów maj 2012 r. i maj 2013 r. Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Rzeszów 2012 r., 2013 r. Źródłem danych są dwa opracowania sygnalne Urzędu Statystycznego w Rzeszowie.

Tabela 3. Zmiany w strukturze ludności według wieku w województwie podkarpackim (w %).

Wiek ludności a – ludność w wieku przedprodukcyjnym 14 lat i mniej b – ludność w wieku przedprodukcyjnym 17 lat i mniej	1995	2000	2005	2010	2011	2012	wzrost/ spadek w okresie 1995 – 2012 r. 1995 = 100%
1	2	3	4	5	6	7	8
(a)*							
przedprodukcyjny	25,2	21,8	18,1	15,9	16,0	15,7	- 9,5 %
produkcyjny	61,5	63,9	67,1	68,1	67,8	67,5	+ 6 %
poprodukcyjny	13,3	14,3	14,9	16,0	16,3	16,7	+ 3,4 %
(b)**							
przedprodukcyjny	30,5	27,5	23,1	19,9	19,8	19,5	- 11,0 %
produkcyjny	56,2	58,2	62,0	64,1	63,9	63,8	+ 7,6 %
poprodukcyjny	13,3	14,3	14,9	16,0	16,3	16,7	+ 3,4 %
Ogółem * **	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**---**

Źródło: Główny Urząd Statystyczny w Warszawie, Bank danych lokalnych http://www.stat.gov.pl zakładka BDL, ludność, Warszawa 2014 r. oraz Rocznik Statystyczny Województwa Podkarpackiego 2013, GUS Warszawa 2013 r.

*W wariancie A za ludność w wieku przedprodukcyjnym uważa się osoby w wieku do 14 lat lub niższym. Opcja ta jest przyjmowana w badaniu LFS (Labour Force Survey), który w Polsce jest realizowany od maja 1992 r. w ramach Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności. Za wiek produkcyjny przyjęto dla kobiet od 15 do 59 lat oraz dla mężczyzn od 15 do 64 lat. Według definicji przyjmowanej przez Eurostat granice wieku przedprodukcyjnego są takie same tj. 0-14 lat. Za ludność w wieku produkcyjnym przyjmuje się osoby w przedziale wiekowym 15-64 lat bez względu na płeć respondentów biorących udział w badaniu. Źródło: GUS w Warszawie.

**W wariancie B przyjęto przedziały stosowane w demografii tj. wiek przedprodukcyjny 0-17 lat dla kobiet i mężczyzn, wiek produkcyjny 18-64 lat mężczyźni i 18-59 kobiety, wiek poprodukcyjny 65 lat i więcej mężczyźni i 60 lat i więcej kobiety. Źródło: GUS w Warszawie.

***Za ogółem przyjęto sumę osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym tj. ogólną liczbę ludności w województwie. Odsetki nie zawsze sumują się do 100,0 z powodu zastosowania elektronicznej metody obliczania. Dopuszczalne różnice to przedział od 0,1do 0,2 %.

Na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2012 r. przypadało w województwie podkarpackim 56,7 osób w wieku nieprodukcyjnym (czyli zarówno przed– jak i poprodukcyjnym). W 2011 r. odpowiednio 56,5 osób. Wskaźnik obciążenia demograficznego w 2012 r. dla miast wynosił 53,4 oraz dla wsi 59,1 osób (w 2011 r. dla miast wynosił 52,1 a dla wsi 59,8 osób) [18].

[18] Źródło: Źródło: bank danych lokalnych, kategoria – ludność, grupa – stan ludności i ruch naturalny, podgrupa – wskaźnik obciążenia demograficznego, dodatkowe agregaty: miasto – wieś, BDL Warszawa 2014 r. Wskaźnik obciążenia demograficznego jest to stosunek liczby osób w wieku, gdy są one nieaktywne lub bierne zawodowo, czyli w wieku nie-produkcyjnym (liczba dzieci w wieku 0-14 lat, liczba osób w wieku 60 lub 65 lat i więcej) na 100 osób będących w wieku produkcyjnym (liczba osób w wieku 15 - 59 kobiety lub 15-64 lat mężczyźni). W przypadku krajowych badań demograficznych stosuje się przedziały wieku wariantu B struktury ludności (Tabela 3).

Obok przyrostu naturalnego kolejnym czynnikiem kształtującym liczbę ludności są migracje na pobyt stały lub czasowy. Od kilku lat odnotowujemy w naszym województwie ujemne saldo migracji na pobyt stały. [19]

W wyniku ww. procesu zmniejsza się liczba ludności w województwie. W 2004 r. z tego powodu liczba ludności zmniejszyła się o 2 158 osób, w 2005 roku o 2 385 osób, w 2006 r. o 3 990 osób, w 2007 r. o 3 153 osoby, w 2008 roku o 2 311 osób. W 2009 roku liczba ludności zmniejszyła się o 1 875, a w 2010 r. o 1 929, w 2011 r. o 2 177. W czasie 2012 r. liczba ludności zmalała o 1 947 osób, co w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców wyniosło – 0,9 osób (w kraju wskaźnik ten posiadał również wartość ujemną i wynosił – 0,2).

Tabela 4. Migracje ludności na pobyt stały. Dane dla województwa podkarpackiego w przekroju powiatowym, por. Polska (w okresie 2012 roku).

Powiaty	Saldo migracji na 1000 mieszkańców	Saldo migracji wewnętrznych	Saldo migracji zagranicznych
1	2	3	4
Polska **	-0,2	0	-6 617
Województwo Podkarpackie *	-0,9	-1 947	0
bieszczadzki	-2,4	-57	4
brzozowski	-2,2	-124	-24
dębicki	-1,4	-229	33
jarosławski	-2,1	-288	27
jasielski	-1,8	-176	-32
kolbuszowski	-1,8	-120	9
krośnieński	0,0	-13	17
leski	-2,2	-73	15
leżajski	-1,9	-146	16
lubaczowski	-4,4	-249	-4
łańcucki	-0,6	-33	-12
mielecki	-0,7	-120	26
niżański	-1,3	-86	-3
przemyski	1,4	75	32
przeworski	-1,5	-124	6
ropczycko-sędziszowski	-1,1	-80	-3
rzeszowski	3,7	583	24
sanocki	-2,1	-191	-16
stalowowolski	-3,8	-342	-68
strzyżowski	-1,4	-82	-6

[19] Saldo migracji jest to różnica pomiędzy liczbą emigrantów a imigrantów w odniesieniu do ogólnej liczby ludności w województwie.

tarnobrzeski	-2,3	-136	10
Krosno	-3,4	-128	-34
Przemyśl	-4,6	-282	-14
Rzeszów	3,7	681	-3
Tarnobrzeg	-4,3	-207	0

Źródło: Główny Urząd Statystyczny Bank Danych Regionalnych http://www.stat.gov.pl BDL Warszawa 2014 r.

Oznacza to, że liczba osób wymeldowanych z pobytu stałego w ciągu roku przekroczyła liczbę osób zameldowanych na pobyt stały w tym samym okresie. W konsekwencji w 2012 r. liczba mieszkańców województwa w wyniku migracji na pobyt stały (zarówno w m. wewnętrznej jak i zagranicznej) zmniejszyła się ogółem o 1 947 (w tym 1 129 kobiet i 818 mężczyzn) [20]. Z miast ubyły 2 193 osoby (–2,5 na 1000 mieszkańców), natomiast liczba ludności na wsi wzrosła o 246 osób (+0,2 w przeliczeniu na 1000 ludności na wsi w województwie podkarpackim). [21]

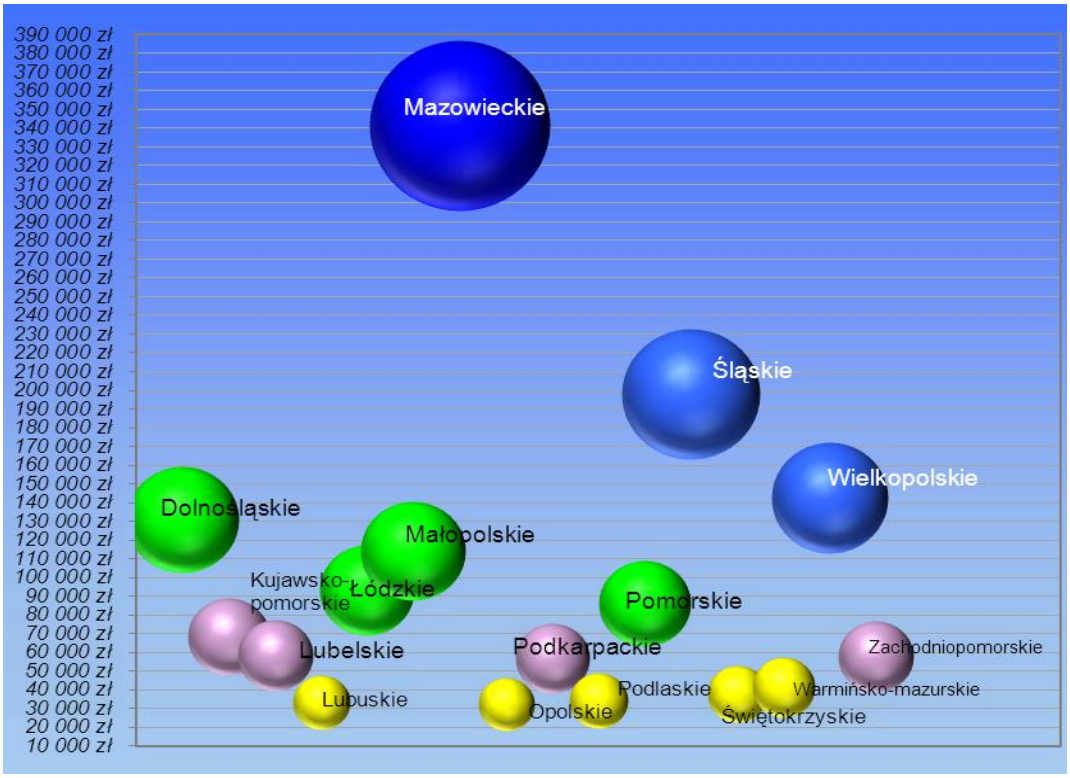
1.2. Wybrane wskaźniki opisujące poziom rozwoju gospodarczego

Poziom rozwoju gospodarczego opisuje się między innymi syntetycznymi wskaźnikami aktywności gospodarczej takimi jak: **wartość produktu krajowego brutto** (PKB)[22] oraz **wartość dodana brutto** (WDB). [23]

W województwie podkarpackim w 2012 r. mieszkało ok. 5,5 % ludności Polski (od kilku lat na tym samym procentowym poziomie) [24]. **Produkt krajowy brutto** wytworzony na terenie tego województwa w 2011 roku obejmował jedynie 3,7 % całego produktu wytworzonego w kraju, co stanowiło nadal 11 miejsce w Polsce (taką samą wartość i lokatę odnotowano według danych w 2008, 2009 i 2010 roku). [25]

[20] Źródło: bank danych lokalnych, kategoria – ludność, grupa – migracje wewnętrzne i zagraniczne, podgrupa – migracje na pobyt stały gminne wg typu, kierunku i płci migrantów, BDL Warszawa 2014 r.
[21] Źródło: bank danych lokalnych, kategoria – ludność, grupa – migracje wewnętrzne i zagraniczne, podgrupa – migracje na pobyt stały gminne wg płci, typu i kierunku, BDL Warszawa 2014 r.
[22] Produkt krajowy brutto (PKB) przedstawia końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. Równa się sumie wartości dodanej brutto wytworzonej przez wszystkie krajowe jednostki instytucjonalne powiększonej o podatki od produktów i pomniejszoną o dotację do produktów. PKB jest liczony w cenach rynkowych. Definicja: Marek Cierpiał-Wolan (red.) „Rocznik Statystyczny Województwa Podkarpackiego 2013", US w Rzeszowie Rzeszów 2013 r.
[23] Wartość dodana brutto (WDB) mierzy wartość nowo wytworzoną w wyniku działalności produkcyjnej krajowych jednostek instytucjonalnych. Stanowi różnicę między produkcją globalną, a zużyciem pośrednim i jest wyrażona w cenach bazowych.
[24] Stan, ruch naturalny i migracje ludności w województwie podkarpackim w 2012 roku. Rzeszów maj 2013 r. Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Rzeszów 2013 r. oraz BDL Warszawa 2014 r.
[25] Produkt krajowy brutto rachunki regionalne w 2011 roku. Główny Urząd Statystyczny oraz Urząd Statystyczny w Katowicach, Katowice 2013 r.

Wykres 1. Produkt krajowy brutto według województw w 2011 roku (w mln. zł).

Źródło: Opracowanie na podstawie danych liczbowych zawartych w publikacji „Produkt krajowy brutto rachunki regionalne w 2011 r.", Urząd Statystyczny w Katowicach Katowice 2013 rok, s. 58-59.

W przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2011 r. produkt krajowy brutto w województwie podkarpackim był najniższy w kraju – 16 miejsce i stanowił tylko 67,6 % produktu przypadającego na jednego mieszkańca Polski, podczas gdy w województwie mazowieckim aż 163,3 % tj. o 63,3 % więcej niż średnio w Polsce (100 % = 39 665 zł).

Tabela 5. Produkt Krajowy Brutto w województwie podkarpackim 2011 r. (w porównaniu do 2000 i 2010 roku).

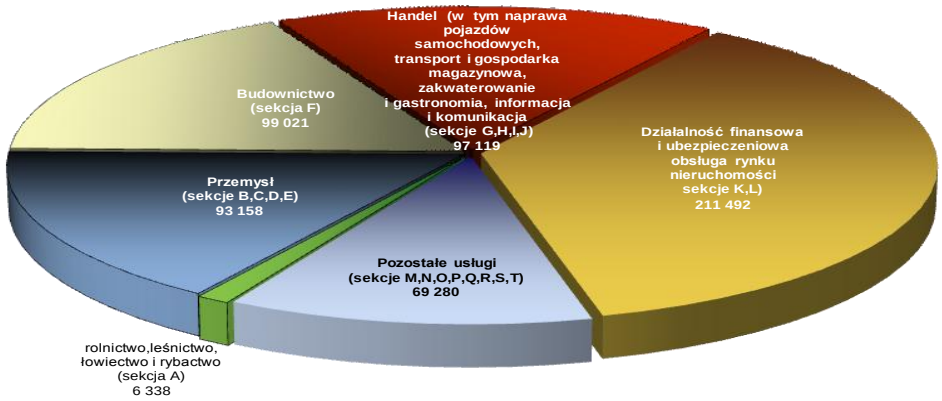
Wyszczególnienie	2000	2010	2011
1	2	3	4
Ogółem (mln zł)	28 514	52 512	57 028
Polska = 100	3,8	3,7	3,7
Lokata	11	11	11
na 1 mieszkańca (zł)	13 574	24 973	26 801
Polska = 100	69,8	67,3	67,6
Lokata	15	16	16

Źródło: Dorota Doniec (red.) oraz zespół w składzie: Natalia Baron, Aleksandra Bartoń, Agnieszka Borówka, Ewa Byrczek, Elżbieta Dmoch, Anna Holeczek, Barbara Hachuła, Iwona Jaźwińska, Barbara Krawczyk, Grażyna Kwiatkowska, Łukasz Łopato, Agnieszka Matys, Katarzyna Owsiany, Małgorzata Piotrowska, Renata Porębska, Alina Szczerba, Aleksandra Szczotka, Małgorzata Szczygieł, konsultacja dyrektor Departamentu Rachunków Narodowych GUS Maria Jeznach opracowanie „ Produkt krajowy brutto rachunki regionalne w 2011 roku. Urząd Statystyczny w Katowicach, Katowice 2013 rok, str. 58-59. Dziękujemy za możliwość skorzystania z publikacji on-line.

W 2011 r. wartość produktu krajowego brutto w przeliczeniu na jednego mieszkańca (w cenach bieżących) w województwie podkarpackim wyniosła 26 801 zł. [26]

Wartość dodana brutto ogółem w przeliczeniu na 1 osobę pracującą wyniosła w 2011 r. dla województwa podkarpackiego 67 682 zł (w kraju 96 262 zł) tj. 70,3 % średniej krajowej (w 2010 r. 70,7 %), co stanowiło podobnie jak w roku poprzednim 15 lokatę w porównaniu wojewódzkim. [27]

Wykres 2. Wartość dodana brutto za 2011 r. według rodzajów działalności (w złotych, ceny bieżące) województwo podkarpackie.*

Źródło: Na podstawie danych liczbowych zawartych w publikacji „Produkt krajowy brutto rachunki regionalne w 2011 roku", Urząd Statystyczny w Katowicach Katowice 2013 roku, s. 66-67.

Dane zaprezentowano w podziale szczegółowym na sektory gospodarki. Do sektora usług można zaliczyć handel i naprawy pojazdów samochodowych, transport i gospodarkę magazynową, zakwaterowanie i gastronomię oraz informację i komunikację; a także działalność finansową i ubezpieczeniową i obsługę rynku nieruchomości wraz z kategorią „pozostałe usługi". Do sektora przemysłu wliczono budownictwo i przetwórstwo przemysłowe. Do sektora rolnictwa zaliczono w zestawieniu tekstowym leśnictwo, łowiectwo i rybactwo.

* Legenda: Sekcje Polskiej Klasyfikacji Działalności Gospodarczej

A	ROLNICTWO, LEŚNICTWO, ŁOWIECTWO I RYBACTWO (A)
B	GÓRNICTWO I WYDOBYWANIE (B)
C	PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE (C)
D	WYTWARZANIE I ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ, PARĘ WODNĄ, GORĄCĄ WODĘ I POWIETRZE DO URZĄDZEŃ KLIMATYZACYJNYCH (D)

[26] Produkt krajowy brutto rachunki regionalne w 2011 r. Główny Urząd Statystyczny w Warszawie oraz Urząd Statystyczny w Katowicach, Katowice 2013 r., s.58 – 59.

[27] Wartość dodana brutto (ang. *Value added, gross*) – wartość wyrobów i usług wytworzonych przez krajowe podmioty gospodarcze, pomniejszona o koszty związane z wytworzeniem tych dóbr i usług. Wartość dodana brutto opisuje przyrost wartości dóbr w badanym okresie. Do działalności usługowej zaliczamy: handel i naprawy, hotele i restauracje, transport, gospodarkę magazynową i łączność oraz pośrednictwo finansowe, obsługę nieruchomości i firm a także pozostałą działalność usługową. Jako odrębne sektory: przemysł (budownictwo) oraz rolnictwo (leśnictwo, łowiectwo i rybołówstwo). „Produkt krajowy brutto rachunki regionalne w 2011 r." Urząd Statystyczny w Katowicach, Katowice 2013 r., s. 66-67.

E	DOSTAWA WODY;GOSPODAROWANIE ŚCIEKAMI I ODPADAMI ORAZ DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z REKULTYWACJĄ (E)
F	BUDOWNICTWO (F)
G	HANDEL HURTOWY I DETALICZNY; NAPRAWA POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH, WŁĄCZAJĄC MOTOCYKLE (G)
H	TRANSPORT I GOSPODARKA MAGAZYNOWA (H)
I	DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z ZAKWATEROWANIEM I USŁUGAMI GASTRONOMICZNYMI(I)
J	INFORMACJA I KOMUNIKACJA (J)
K	DZIAŁALNOŚĆ FINANSOWA I UBEZPIECZENIOWA (K)
L	DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z OBSŁUGĄ RYNKU NIERUCHOMOŚCI (L)
M	DZIAŁALNOŚĆ PROFESJONALNA,NAUKOWA I TECHNICZNA (M)
N	DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE USŁUG ADMINISTROWANIA I DZIAŁALNOŚĆ WSPIERAJĄCA (N)
O	ADMINISTRACJA PUBLICZNA I OBRONA NARODOWA; OBOWIĄZKOWE ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNE (O)
P	EDUKACJA (P)
Q	OPIEKA ZDROWOTNA I POMOC SPOŁECZNA (Q)
R	DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z KULTURĄ, ROZRYWKĄ I REKREACJĄ (R)
S	POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA (S)

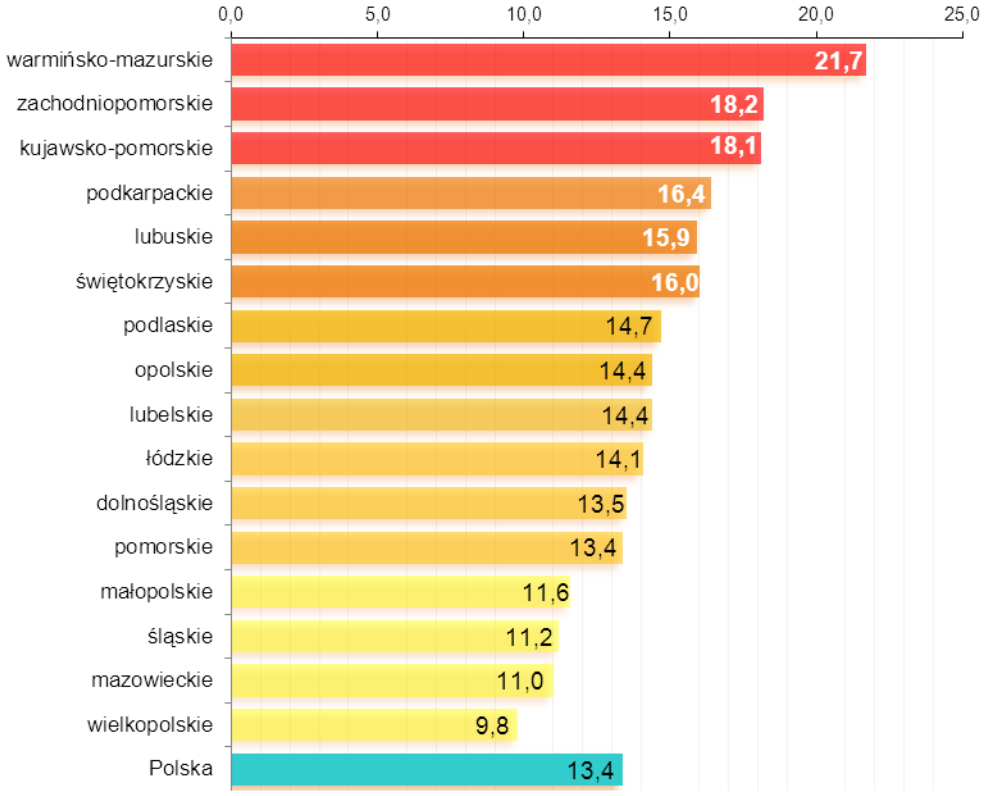
Strukturę wartości dodanej brutto ogółem wyrażonej w zł według głównych działów gospodarki narodowej i specyfiki produkcji prowadzonej przez zakłady zarówno sektora publicznego jak i prywatnego prezentujemy na podstawie danych GUS. W 2011 r. w województwie podkarpackim dominowała działalność usługowa (handel, naprawy samochodów, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia oraz działalność finansowo – ubezpieczeniowa i rynek nieruchomości). [28]

Znaczny udział usług definiuje nowoczesność gospodarki i jest to cecha charakterystyczna współczesnych gospodarek wysoko rozwiniętych. Usługi przeważają w naszym województwie, podobnie jak w strukturze krajowej. Kolejną znaczną część produkcji nowych dóbr i usług na Podkarpaciu obejmował przemysł (łącznie z budownictwem). W porównaniu między wojewódzkim (nominalnie w zł) to odpowiednio: 15 [29] i 14 [30] lokata licząc od wartości najwyższej w stosunku do wartości wskaźnika w innych województwach. Najmniejsza wartość dotyczyła rolnictwa (łącznie z leśnictwem, łowiectwem i rybactwem) tj. 16 lokata. [31]

Oceniając regionalny poziom rozwoju gospodarczego uwzględnia się także zwykle wielkość stopy bezrobocia. Wskaźnik ten w województwie podkarpackim w porównaniu do innych województw w kraju jest wysoki, co świadczy o znacznym udziale bezrobotnych w stosunku do ludności aktywnej zawodowo.

[28] W zakresie rejestrowanej wartości nowo wytworzonych dóbr i usług.
[29] Dla sektora przemysłu łącznie z budownictwem (nominalnie w zł).
[30] Dla budownictwa (nominalnie w zł.).
[31] Dla sektora rolnictwa łącznie z leśnictwem, łowiectwem i rybactwem (nominalnie w zł).

Wykres 3. Poziom stopy bezrobocia rejestrowanego w kraju. Stan na 31. 12. 2013 r. (w %)

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS.

Sortując stopę bezrobocia od wartości najwyższej do najniższej według stanu na koniec 2013 roku odnotowujemy na Podkarpaciu 13 pozycję w kraju – 16,4 % [32], co świadczy o wysokiej wartości omawianego wskaźnika, ponieważ tylko w trzech województwach w kraju tj. kujawsko – pomorskim (18,1 %), zachodniopomorskim (18,2 %) i warmińsko – mazurskim (21,7 %) była wyższa niż na Podkarpaciu.

W województwie podkarpackim, co warto zasygnalizować, występuje także większe jak w innych regionach kraju bezrobocie ukryte, które dotyczy głównie terenów wiejskich lub obszarów w nieznacznym stopniu zurbanizowanych, w tym również regionów przygranicznych.

Nadmieniamy, iż pomimo wszystkich mocnych i słabych stron tego syntetycznego wskaźnika rynku pracy jakim jest stopa bezrobocia, za pomocą tylko jednej wartości nie jest wskazana realizacja statystycznego opisu sytuacji na lokalnym rynku pracy. W celu pełniejszej analizy stopnia rozwoju gospodarczego województwa, można uwzględnić wskaźniki odnoszące się do materialnego i cywilizacyjnego zaawansowania stopnia rozwoju

[32] Najniższą stopę bezrobocia rejestrowanego na poziomie województw (NUTS-2) według stanu na koniec grudnia 2013 roku odnotowano w województwie wielkopolskim tj. 9,8 %.

społeczno – gospodarczego. W tym celu ujmujemy warunki życia mieszkańców określone bardziej różnorodnymi i nie mniej ścisłymi jak stopa bezrobocia wskaźnikami dotyczącymi poziomu życia oraz wartości charakterystyk trudniejszej do zmierzenia metodami ilościowymi jakości życia w województwie podkarpackim. Podejście do tych zjawisk zależy w głównej mierze od rodzaju statystyk zamieszczonych w opracowaniu.

Poniżej zostały opisane główne wskaźniki publikowane przez GUS (dochody ludności, sytuacja mieszkaniowa, sieć handlowa, edukacja i kształcenie, dostęp do kultury, ochrona zdrowia, transport i komunikacja). Pod względem większości z nich województwo podkarpackie zajmuje stosunkowo niską pozycję w kraju. Dotyczy to również istotnych problemów społecznych, w tym niskich dochodów mieszkańców, które to w rezultacie powodują obniżenie poziomu życia i ponadto osłabiają stymulującą rolę związaną z poziomem popytu na określone towary i usługi w regionie, co stanowi istotny czynnik rozwoju gospodarczego i społecznego w województwie.

Tabela 6. Wybrane wskaźniki materialnych i cywilizacyjnych warunków życia w województwie podkarpackim.

Grupy wskaźników	Lp.	Wskaźniki	Polska	Województwo	Lokata
1	2	3	4	5	6
Dochody	1a	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto ogółem (zł) w gospodarce narodowej [w 2012 r.]	3 744,38	3 152,36	15
	1b	Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100) [w 2012 r.]	100,0	84,2	15
	1c	Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń (zł) [2012]	1 820,99	1 514,64	16
Zasoby mieszkaniowe	2a	Mieszkania oddane do użytkowania na 1 000 ludności [2012]	3,97	3,07	12
	2b	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę (w m^2) [33] [2012]	25,9	23,7	14
Wyposażenie gospodarstw domowych [34]	3a	w telefon komórkowy (w % ogółu gospodarstw domowych) [2012]	92,0	88,9	15
	3b	w urządzenie do odbioru telewizji satelitarnej lub kablowej (w % ogółu gospodarstw) [2012]	69,4	70,4	10
	3c	w komputer osobisty (w % ogółu gospodarstw domowych) [2012]	68,3	66,9	8
	3d	w komputer osobisty z dostępem do Internetu (w % ogółu gospodarstw domowych) [2012]	64,7	62,6	8
Sieć handlowa	4a	Liczba mieszkańców na 1 sklep [2012]	108	116	13
	4b	Sprzedaż detaliczna towarów (w milionach złotych) [2012]	462 976 687,3	11 515 553,8	10

[33] Dane dotyczące przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na 1 osobę dotyczą 2012 r.

[34] Oznacza wyposażenie gospodarstw domowych w niektóre przedmioty trwałego użytkowania. Za 100 % przyjęto ogólną liczbę gospodarstw domowych. Źródło: Dane zamieszczone pod adresem http://www.stat.gov.pl, Bank Danych Lokalnych, GUS w Warszawie, BDL Warszawa 2014 r.

	4c	Sprzedaż detaliczna w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w złotych) [2012]	17 543	9 431	15
Edukacja i kształcenie[35]	5a	Studenci szkół wyższych na 10 tys. ludności [2012]	435	317	13
	5b	Słuchacze studiów podyplomowych [2012]	172 589	4 842	12
	5c	Uczestnicy studiów doktoranckich [2012]	42 295	424	14
Dostępność kultury	6a	Liczba ludności na 1 miejsce na widowni w stałych salach w teatrach i instytucjach muzycznych [2012]	494,67	1 401,28	16
	6b	Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 ludności [2012]	277,19	103,98	15
	6c	Liczba ludności na 1 miejsce w kinach stałych [2012]	149,44	173,08	8
	6d	Czytelnicy bibliotek publicznych na 1 000 ludności [2012]	168	168	6
Ochrona zdrowia	7a	Liczba ludności na 1 łóżko w szpitalach ogólnych [2012]	204	211	10
	7b	Ludność przypadająca na aptekę Ogólnodostępną [2012]	3 211	3 550	14
Transport i komunikacja	8a	Samochody osobowe zarejestrowane na 1 000 ludności [2012]	486,4	431,0	15
	8b	Drogi publiczne o twardej nawierzchni na 100 km^2 (w km) [2012]	89,8	87,6	10
	8c	Linie kolejowe eksploatowane normalnotorowe na 100 km^2 (w km)	6,4	5,5	11
	8d	Telefoniczne łącza główne na 1000 ludności	160,3	131,5	14

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS w Warszawie, Bank Danych lokalnych http://www.stat.gov.pl BDL Warszawa 2014 r. oraz na podstawie druków zawartych tj. „Rocznik Statystyczny Województw 2013 ", GUS, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2014 r.

1.3. Stan rozwoju przedsiębiorczości

Rozwój przedsiębiorczości wpływa na wzrost nowych miejsc pracy, a w ich tworzeniu istotną rolę spełniają małe i średnie firmy. Według stanu na koniec 2012 roku w województwie podkarpackim w rejestrze REGON [36] zarejestrowanych było 155 034 podmiotów gospodarczych (bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie) tj. o ok. 2,6 % więcej niż rok wcześniej (151 091) oraz o 20,7 % więcej niż w 2000 r. (128 399). Firmy z Podkarpacia stanowiły 3,9 % ogółu podmiotów zarejestrowanych w kraju (według stanu na koniec 2011 roku również 3,9 %) [37].

Przeważająca ich liczba tj. 96,1 % (148,9 tys.) należała do sektora prywatnego, a tylko 3,9 % (6,1 tys.) do publicznego.

[35] Źródło: Główny Urząd Statystyczny w Warszawie, Bank Danych Lokalnych, Warszawa 2014 r.
[36] REGON – Krajowy rejestr urzędowy podmiotów gospodarki narodowej. Dane nie obejmują działalności gospodarczej prowadzonej w tzw. indywidualnych gospodarstwach rolnych.
[37] Bank Danych Lokalnych, http://www.stat.gov.pl , Główny Urząd Statystyczny w Warszawie, BDL Warszawa 2014 r.

W podmiotach sektora prywatnego analizowanych według aktualnych sekcji polskiej klasyfikacji działalności gospodarczej dominowały następujące: handel hurtowy i detaliczny łącznie z naprawą pojazdów samochodowych (29,5 %), budownictwo (13,0 %), przetwórstwo przemysłowe (10,0 %) i działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (8,0 %). W podmiotach sektora prywatnego odnotowano również pozostałą działalność usługową razem z gospodarstwami domowymi zatrudniającymi pracowników oraz produkującymi wyroby i świadczącymi usługi na własne potrzeby (7,3 %) oraz transport i gospodarkę magazynową (7,0 %). [38]

W zakładach zaliczanych do sektora publicznego, których w województwie stanowią mniejszy udział, znaczną część obejmowały niżej wymienione sekcje: edukacja (54,2 %), działalność związana z obsługą rynku nieruchomości (13,9 %) oraz administracja publiczna i obrona narodowa łącznie z obowiązkowymi zabezpieczeniami społecznymi (10,7 %), opieka zdrowotna i pomoc społeczna (6,8 %), działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (5,6 %). [39]

Wśród podmiotów zaliczanych do sektora prywatnego większość tj. 96,1 % (148,9 tys.) stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, głównie: handlową (30,7 %), budowlaną (14,9 %), związaną z przetwórstwem przemysłowym (10,1 %), oraz działalność profesjonalną, naukową i techniczną (8,7 %). Ponad ¾ osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą stanowiły tzw. mikroprzedsiębiorstwa. W urzędowym rejestrze REGON odnotowano także 9 769 spółek cywilnych oraz 8 660 spółek handlowych w tym:

- 249 spółek akcyjnych,
- 6 680 spółek z ograniczoną odpowiedzialnością,
- 99 spółek partnerskich,
- 1 383 spółek jawnych.

Ponadto 6 104 stowarzyszeń i organizacji społecznych, 2 417 wspólnot mieszkaniowych, 772 spółdzielni oraz 306 fundacji. W końcu 2012 r. w województwie funkcjonowały 2 przedsiębiorstwa państwowe tj. tyle samo, co w roku poprzednim. Było to o 57 mniej niż w roku 2000, gdzie odnotowano 59 przedsiębiorstw państwowych. [40]

[38] Ibid.
[39] Ibid.
[40] Źródło: „Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w województwie podkarpackim. Stan na koniec 2012 roku, Urząd Statystyczny w Rzeszowie, opracowania sygnalne, Rzeszów luty 2013 r.

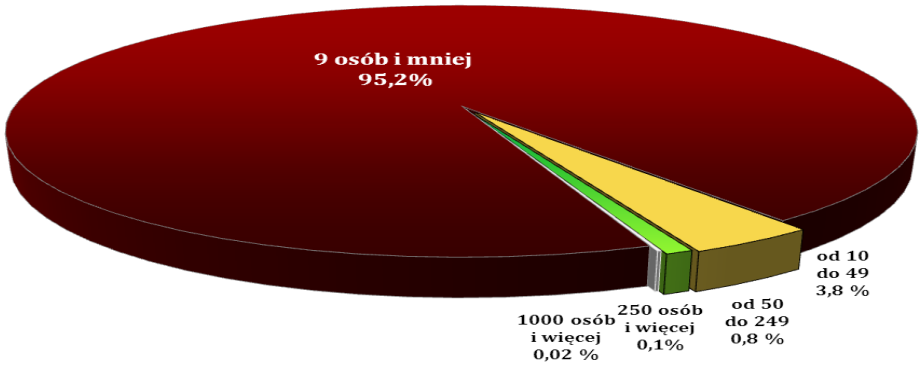
Podmioty według liczby zatrudnionych. W województwie podkarpackim przeważają przedsiębiorstwa małe, które dostarczają produkty na rynek regionalny. Pod koniec 2012 r. według danych pochodzących z REGON-u 95,2 % zarejestrowanych podmiotów gospodarczych zatrudniało 9 i mniej pracowników. Mniejszość tj. 3,8 % stanowiły podmioty zatrudniające od 10 do 49 osób oraz 0,8 % zatrudniało od 50 do 249 pracowników. Podmioty duże zatrudniające od 250 do 999 pracowników stanowiły 0,1 %, a zatrudniające 1000 pracowników i więcej już tylko ok. 0,02 % firm. [41]

Tabela 7. Struktura podmiotów gospodarczych według liczby zatrudnionych, stan na koniec 2012 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Podmioty o liczbie pracujących				
		9 i mniej	10-49	50-249	250-999	1000 i więcej
1	2	3	4	5	6	7
Polska	3 975 334	3 794 489	146 489	29 787	3 779	790
(w %)	100,0	95,5	3,7	0,7	0,1	0,02
Województwo Podkarpackie	155 034	147 644	5 918	1 268	174	30
(w %)	100,0	95,2	3,8	0,8	0,1	0,02

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych GUS. Bank Danych lokalnych http://www.stat.gov.pl., BDL Warszawa 2014 r.

Wykres 4. Struktura podmiotów gospodarczych według liczby zatrudnionych w województwie podkarpackim, stan na 31. 12. 2012 r.

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych GUS. Bank Danych lokalnych http://www.stat.gov.pl., BDL Warszawa 2014 r.

[41] Największa liczba zatrudnionych kumuluje się w podmiotach mikro. Dane GUS dostępne na stronie internetowej http://www.stat.gov.pl, Bank Danych lokalnych, BDL Warszawa 2014 r.

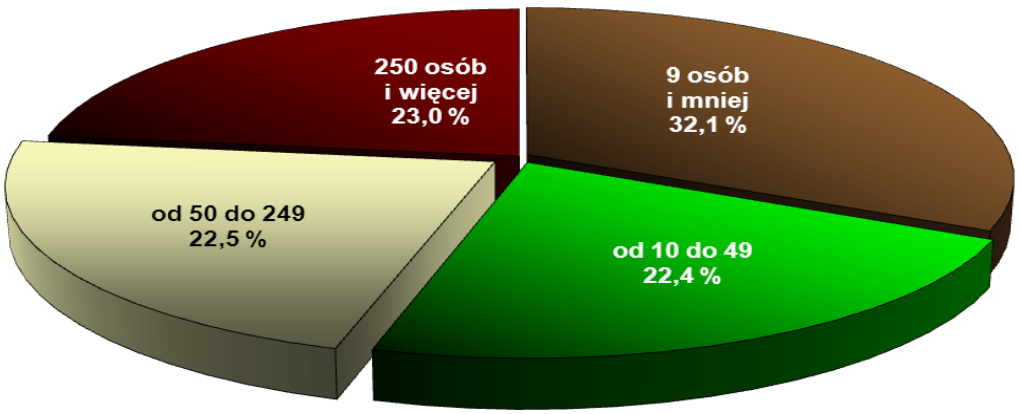
Najwięcej tj. 32,1 % ogółu pracujących na Podkarpaciu było zatrudnionych w podmiotach związanych z najmniejszą liczbą pracujących tj. do 9 osób lub mniej. Kolejną wg rozkładu procentowego grupę stanowiły firmy sektora publicznego lub prywatnego zatrudniające 250 osób i więcej – 23,0 %. W firmach zatrudniających od 10 do 49 pracowników 22,4 %, a zatrudniających od 50 do 249 osób – 22,5 % ogólnej liczby pracujących w województwie.

Tabela 8. Struktura pracujących w podmiotach zarejestrowanych w rejestrze REGON w województwie podkarpackim według stanu na koniec grudnia 2012 r.

Ogółem	podmioty o liczbie pracujących			
	9 i mniej	10-49	50-249	250 i więcej
1	2	3	4	5
100,0 %	32,1	22,4	22,5	23,0

Źródło: „Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w województwie podkarpackim. Stan na koniec 2012 roku", opracowanie sygnalne, luty 2013 r., Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Rzeszów 2013 r.

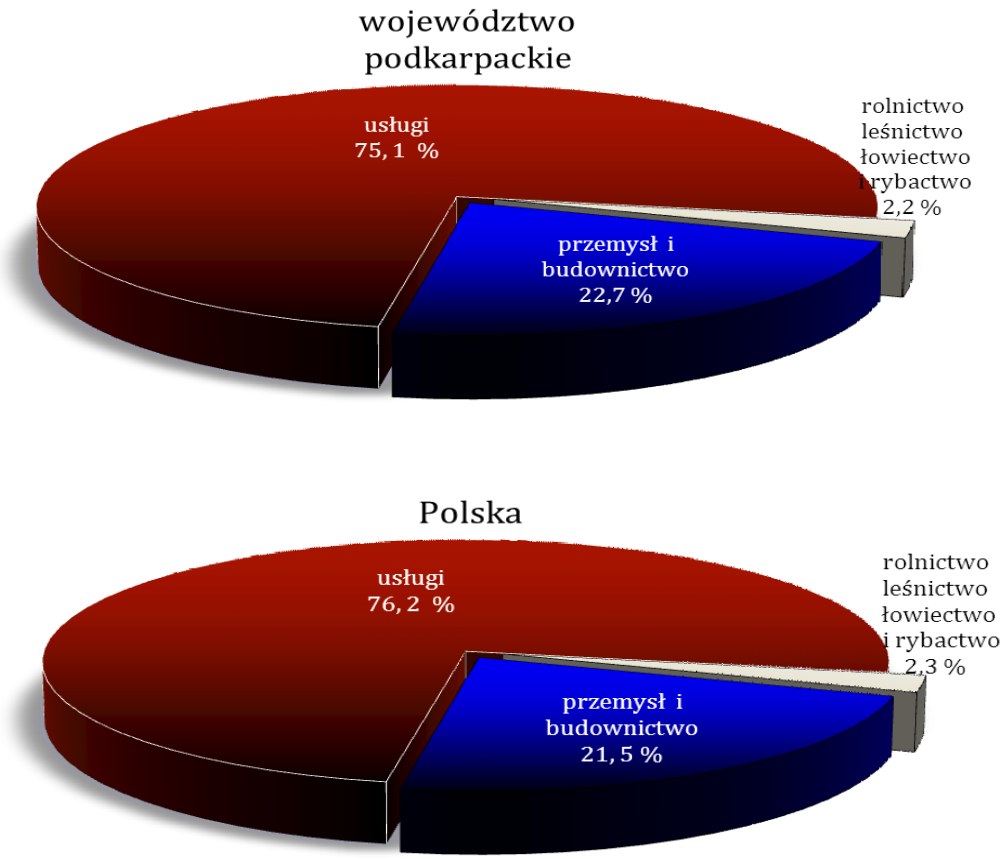
Wykres 5. Struktura pracujących w podmiotach wpisanych do rejestru REGON w województwie podkarpackim według stanu na koniec grudnia 2012 r.

Źródło: „Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w województwie podkarpackim. Stan na koniec 2012 roku", opracowanie sygnalne, luty 2013 r., Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Rzeszów luty 2013 r.

Podmioty według sektorów oraz rodzaju działalności gospodarczej. Na koniec 2012 r. w województwie podkarpackim odnotowano zbliżoną do kraju strukturę podmiotów gospodarki według głównych sektorów, na które tradycyjnie podzielone są gospodarki poszczególnych krajów. Cechą charakterystyczną współczesnej gospodarki rozwijającej się jest dominacja sektora usług i różnego rodzaju specjalistycznych ofert w produkcji czy usługach nad pozostałymi dziedzinami ludzkiej wytwórczości tj. sektorem produkcji przemysłowej (masowej) czy tradycyjnej działalności produkcyjnej związanej z żywnością i rolnictwem.

Wykres 6. Podmioty gospodarcze według głównych sektorów gospodarki w 2012 r. Porównanie województwo w stosunku do udziałów dla kraju (wg REGON) *.

Źródło: Opracowanie na podstawie danych liczbowych opublikowanych przez GUS, http://www.stat.gov.pl, Bank Danych Lokalnych, BDL Warszawa 2014 r.

Najwięcej podmiotów zarejestrowanych na Podkarpaciu działało w usługach tj. 75,1 % ogółu podmiotów gospodarczych, a w kraju – 76,2 %. W przemyśle do którego zaliczono również budownictwo odpowiednio: w województwie 22,7 %, w kraju 21,5 %. W rolnictwie działało 2,2 % podmiotów (wartość dla kraju to 2,3 %).

Według Polskiej Klasyfikacji Działalności Gospodarczej większość pracodawców zarejestrowanych w województwie podkarpackim według stanu na koniec 2012 r. zakwalifikowanych zostało do następujących sekcji: „Handel i naprawy" 43 884 podmiotów gospodarczych (tj. 28,3 % ogółu) oraz „Budownictwo" 19 352 podmiotów (12,5 %). Firmy należące do sekcji „Przetwórstwo przemysłowe" stanowiły 9,7 % (14 963), a do sekcji „Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna" 7,8 % tj. 12 032 ogółu zakładów pracy.

Tabela 9. Podmioty gospodarcze według sekcji PKD. Stan na 31. 12. 2012 r.

Lp.	Sekcje według Polskiej Klasyfikacji Działalności	Polska		woj. podkarpackie	
		liczba podmiotów	%	liczba podmiotów	%
1	2	3	4	5	6
1	(A) Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	91 363	2,3	3 415	2,2
2	(B) Górnictwo i wydobywanie	4 152	0,1	227	0,1
3	(C) Przetwórstwo przemysłowe	361 497	9,1	14 963	9,7
4	(D) Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	6 378	0,2	162	0,1
5	(E) Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	13 021	0,3	466	0,3
6	(F) Budownictwo	471 474	11,9	19 352	12,5
7	(G) Handel (hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych włączając motocykle)	1 065 781	26,8	43 884	28,3
8	(H) Transport i gospodarka magazynowa	253 086	6,4	10 396	6,7
9	(i) Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	124 765	3,1	4 437	2,9
10	(J) Informacja i komunikacja	108 392	2,7	3 365	2,2
11	(K) Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	128 643	3,2	4 228	2,7
12	(L) Działalność związana z obsługą rynku Nieruchomości	210 584	5,3	4 066	2,6
13	(M) Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	352 023	8,9	12 032	7,8
14	(N) Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	102 011	2,6	2 665	1,7
15	(O) Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	27 047	0,7	1 928	1,2
16	(P) Edukacja	139 334	3,5	6 614	4,3
17	(Q) Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	203 106	5,1	8 524	5,5
18	(R) Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	68 864	1,7	3 387	2,2
19	(S) Pozostała działalność usługowa oraz (T) Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby *	243 598	6,1	10 921	7,0

21	(U) Organizacje i zespoły eksterytorialne	215	0,0	2	0,0
22	Ogółem	3 975 334	100,0	155 034	100,0

* Dane podane przez GUS łącznie dla sektorów S „Pozostała działalność usługowa" i T „Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby".
Źródło: Główny Urząd Statystyczny w Warszawie, Bank Danych Lokalnych http://www.stat.gov.pl BDL Warszawa 2014 r.

Przestrzenne zróżnicowanie podmiotów gospodarczych. Najwięcej firm działa na terenie z rozwiniętą infrastrukturą i funkcjonującymi rynkami zbytu dla produkowanych towarów lub usług. Nie bez znaczenia jest również dostępność kadry posiadającej odpowiednie kwalifikacje, także tam, gdzie jest niski koszt i brak barier w korzystaniu z specjalistycznych ofert. Dostępność niskooprocentowanego kredytu i możliwość aplikacji o odpowiednie środki stanowią również o korzystnych warunkach dla rozwoju działalności gospodarczej. Występują one najczęściej na obszarach intensywnie zurbanizowanych. Na koniec 2012 r. najwięcej podmiotów gospodarczych będących w rejestrze REGON odnotowano w: Rzeszowie (22 406) oraz powiecie rzeszowskim (10 688), mieleckim (9 940) i stalowowolskim (8 725). Najmniej natomiast na terenie powiatów: bieszczadzkiego (2 163), leskiego (2 731) i lubaczowskiego (3 082).

W stosunku do stanu z końca 2011 roku odnotowano wzrost ogółem o 3 943 podmiotów gospodarczych. W przypadku wszystkich powiatów w województwie odnotowano wzrosty, a największe w : Rzeszowie (wzrost o 873 podmioty gospodarcze), powiecie rzeszowskim (450), powiecie mieleckim (307), dębickim (231), przeworskim (187), krośnieńskim (183), jasielskim (173) i łańcuckim (149).

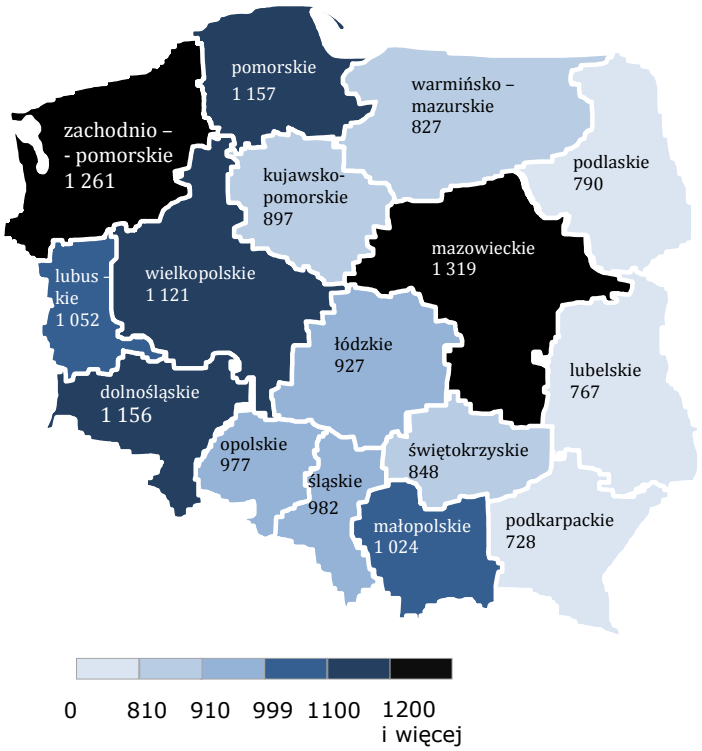
Wzrosty liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON nastąpiły również w : Krośnie (wzrost o 135), powiecie stalowowolskim (132), strzyżowskim (116), przemyskim (114) i w mieście Przemyślu (113). [42]

Za wskaźnik przedsiębiorczości dla celów porównawczych przyjmuje się często liczbę przedsiębiorstw w stosunku do liczby ludności mieszkającej na danym obszarze lub w przeliczeniu na odpowiednie wskaźniki analizy statystycznej. Poniżej zaprezentowano wartości wskaźnika dla Polski i według poszczególnych województw.

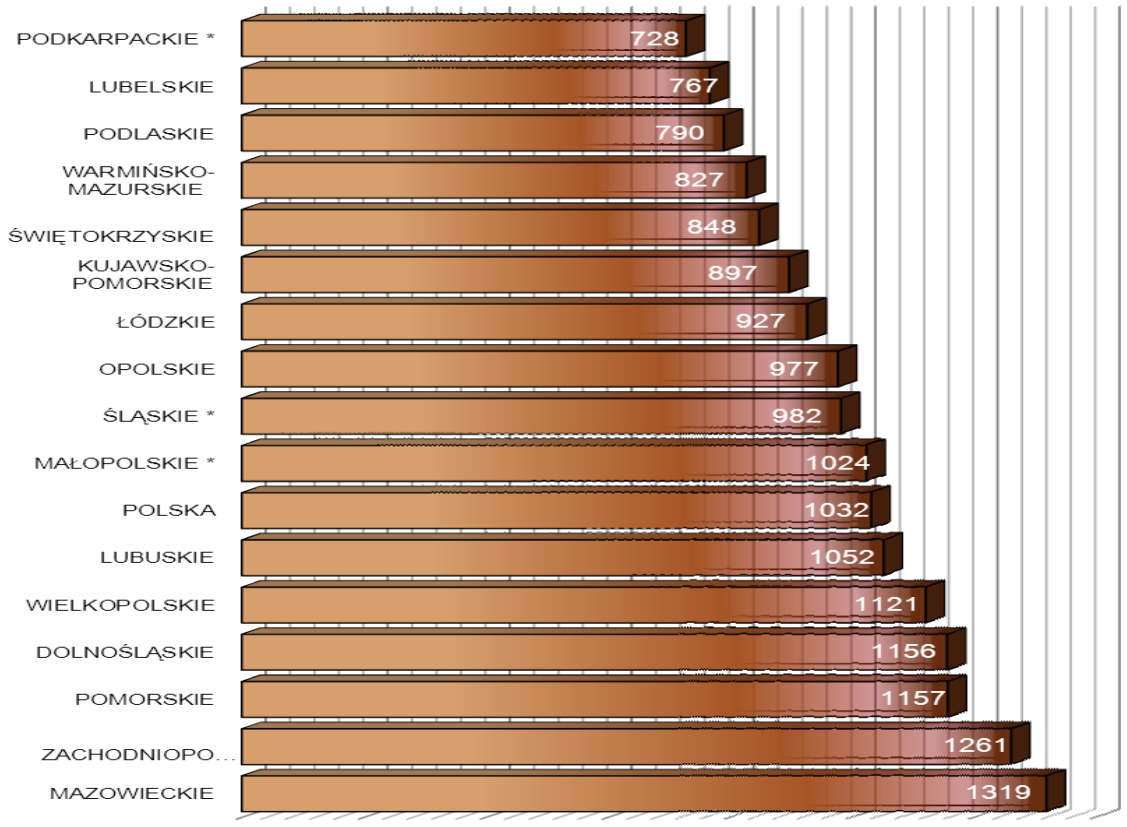
W przeliczeniu na wielkości charakteryzujące liczbę ludności mieszkającej na danym terenie najwięcej przedsiębiorstw wpisanych było do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tysięcy ludności w województwach: mazowieckim (1 319), zachodniopomorskim (1 261), pomorskim (1 157) i dolnośląskim (1 156). Również w województwach wielkopolskim, lubuskim i małopolskim wartość wskaźnika była powyżej 1000.

[42] Wartości liczbowe zawarte na stronie internetowej GUS http://www.stat.gov.pl, zakładka Bank Danych Regionalnych, BDL Warszawa 2014 r. – dane według stanu na 31. 12. 2014 r.

Mapa 2. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru KRUPGN - REGON przypadających na 10 tysięcy ludności według województw, stan na koniec 2012 roku, GUS BDL.

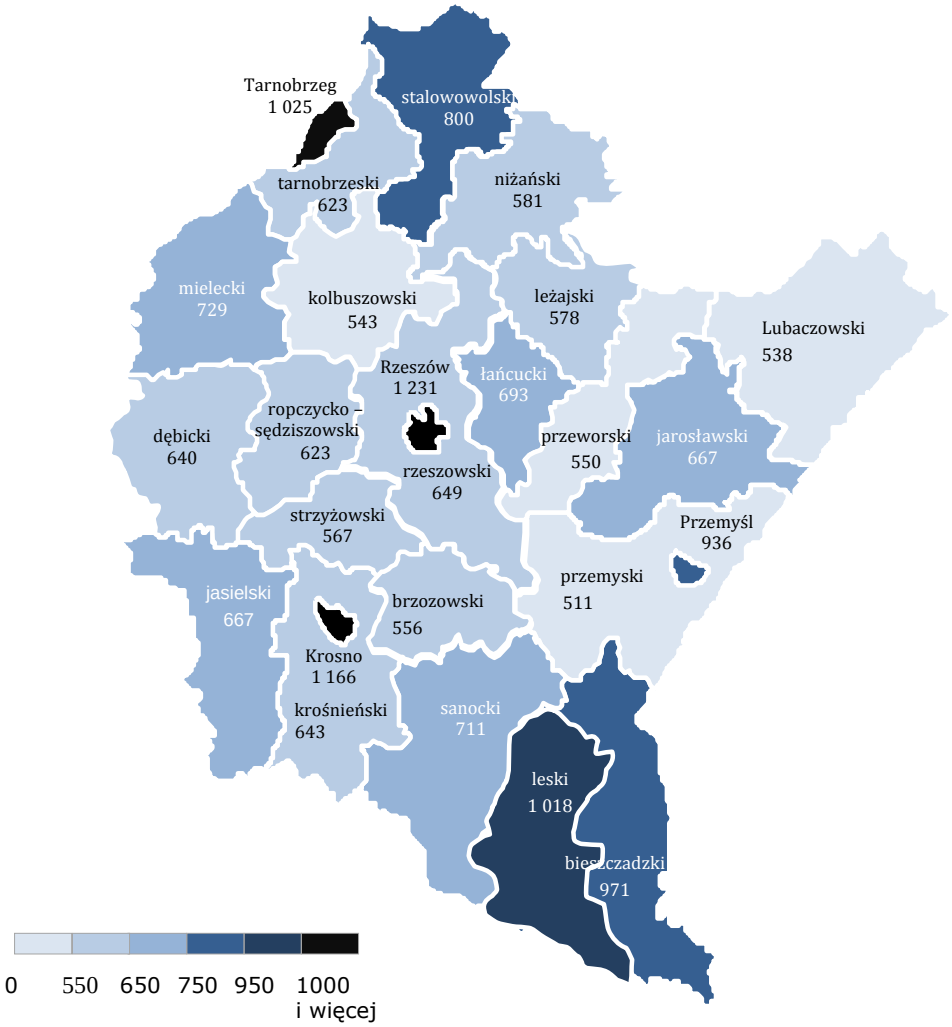

Wykres 7. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru KRUPGN - REGON przypadających na 10 tysięcy ludności według województw, stan na koniec 2012 roku. GUS, Bank Danych Lokalnych.

W przedziale poniżej 1000 do 900 przedsiębiorstw na 10 tys. ludności znalazły się trzy województwa: śląskie, opolskie i łódzkie. Następnie mniej niż 900 do 800 kujawsko – pomorskie, świętokrzyskie i warmińsko – mazurskie. Na końcu zestawienia, w zakresie mniej niż 800 firm na 10 tys. ludności znalazły się takie województwa jak: podlaskie, lubelskie i na końcu rankingu województwo podkarpackie (728 przedsiębiorstw na 10.000 ludności). Rozkład przedsiębiorstw na 10 tys. ludności w poszczególnych powiatach województwa podkarpackiego zamieszczono poniżej.

Mapa 3. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru KRUPGN - REGON przypadających na 10 tysięcy ludności według powiatów województwa podkarpackiego, stan na koniec 2012 roku, GUS BDL.

W poniższej tabeli zawarto szereg danych odnoszących się do nominalnej ilości podmiotów gospodarczych, jak również ich struktury. Zestawienie zawiera również odpowiednie wskaźniki w przeliczeniu na wyodrębnione grupy ludności w przekroju powiatów województwa podkarpackiego. Poszczególne wartości liczbowe prezentują ogólną liczbę zarejestrowanych podmiotów według stanu na koniec 2012 r. oraz odpowiadającą im liczbę jednostek przypadających na 10 tys. mieszkańców. [43]

Tabela 10. Podmioty gospodarcze według powiatów w województwie podkarpackim według stanu na koniec 2012 r.

Powiaty	Liczba podmiotów gospodarczych wg REGON [44]	z kolumny 2			Liczba podmiotów gospodarczych na 10 tys. ludności	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym***
		Rolnictwo, leśnictwo I łowiectwo	Przemysł I budownictwo	Usługi		
1	2	3	4	5	6	7
Polska **	3 975 334	91 363	856 522	3 027 449	1032	11,9
Województwo Podkarpackie *	155 034	3 415	35 170	116 449	728	8,7
bieszczadzki	2 163	368	409	1 386	971	12,0
brzozowski	3 698	102	1 216	2 380	556	7,3
dębicki	8 653	144	2 045	6 464	640	7,6
jarosławski	8 164	140	1 685	6 339	667	7,8
jasielski	7 713	143	1 773	5 797	667	8,2
kolbuszowski	3 407	87	1 089	2 231	543	6,8
krośnieński	7 195	233	1 941	5 021	643	8,3
leski	2 731	310	476	1 945	1018	12,8
leżajski	4 053	64	1 204	2 785	578	7,1
lubaczowski	3 082	142	756	2 184	538	6,5
łańcucki	5 518	111	1 363	4 044	693	9,0
mielecki	9 940	135	2 692	7 113	729	8,7
niżański	3 932	116	1 209	2 607	581	7,2
przemyski	3 784	213	827	2 744	511	6,2
przeworski	4 365	79	1 032	3 254	550	6,7
ropczycko-sędziszowski	4 570	90	1 206	3 274	623	8,0
rzeszowski	10 688	201	3 167	7 320	649	8,4
sanocki	6 844	326	1 391	5 127	711	8,4
stalowowolski	8 725	124	1 757	6 844	800	9,3

[43] Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, BDL Warszawa 2014 r.

[44] Dane o liczbie podmiotów są ujmowane w tablicach według sekcji i działów Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) Jednostki wpisane (od 1999 - rejestr KRUPGN) w układzie sektorów (sektor publiczny, prywatny) oraz w układzie sekcji Klasyfikacji Działalności: do 1999 roku Europejskiej Klasyfikacji Działalności Gospodarczej (EKD); od 2000 roku Polskiej Klasyfikacji Działalności Gospodarczej (PKD) z podziałem na ww. dwa sektory gospodarki narodowej. Dane nie obejmują osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie. Dane dla miejscowości statystycznych z rejestru Regon podawane są według adresu zamieszkania (dla osób fizycznych z krajowym adresem zamieszkania) lub adresu siedziby dla pozostałych jednostek tj. osób fizycznych z adresem zamieszkania poza terytorium RP, osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej oraz jednostek lokalnych.

strzyżowski	3 532	91	1 047	2 394	567	7,2
tarnobrzeski	3 367	80	849	2 438	623	7,6
Krosno	5 515	22	936	4 557	1166	13,3
Przemyśl	6 014	21	714	5 279	936	9,6
Rzeszów	22 406	58	3 455	18 893	1231	13,1
Tarnobrzeg	4 975	15	931	4 029	1025	11,9

Źródło: Główny Urząd Statystyczny Bank Danych Regionalnych http://www.stat.gov.pl
BDL Warszawa 2014 r.
*** Wartość wskaźnika zaprezentowano bez zaokrąglenia.

Eksplorując wskaźnik, jakim jest liczba podmiotów przypadających na 10 tys. ludności, należy stwierdzić, iż najkorzystniejszą sytuację w tym zakresie (wartość wyższą od średniej liczby dla województwa podkarpackiego – 728) odnotowano w powiatach o znacznym stopniu urbanizacji lub obszarach mieszczących się w sąsiedztwie dużych aglomeracji miejskich naszego regionu tj. w mieście Rzeszowie (1 231), Krośnie (1 166) i Tarnobrzegu (1 025). Średnia dla kraju przyjęła wartość 1 032 podmiotów gospodarczych na 10 tys. ludności i tylko w Rzeszowie i Krośnie wartość ta była wyższa od średniej dla Polski.

Pozostałymi powiatami lub miastami na prawach powiatów, gdzie odnotowano wskaźnik na poziomie wyższym od średniej w województwie były następujące: leski (1 018), bieszczadzki (971), miasto Przemyśl (936), powiat stalowowolski (800) i mielecki (729). Najmniej korzystną wartość (znacznie niższą od średniej dla województwa podkarpackiego) odnotowano w przypadku powiatów: przemyskiego (511), lubaczowskiego (538), kolbuszowskiego (543), przeworskiego (550), brzozowskiego (556), strzyżowskiego (567), leżajskiego (578) i niżańskiego (581).

Porównując liczbę podmiotów gospodarki narodowej przypadającej na 10 tys. ludności z wielkością tego wskaźnika w przekroju województw należy podkreślić, iż pomimo corocznego wzrostu liczby podmiotów gospodarczych województwo podkarpackie zajmuje nadal 16 miejsce w kraju (gdzie w Polsce przypada średnio 1 032 podmiotów na 10 tys. ludności, a na Podkarpaciu 728). [45]

Ciekawych danych może również dostarczyć analiza liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym (wskaźnik zawarty w tabeli nr 10). Najwyższa wartość wskaźnika dotyczyła miast: Krosna (13,3), Rzeszowa (13,1), powiatu leskiego (12,8), bieszczadzkiego (12,0), miasta Tarnobrzega (11,9). Powyższe powiaty lub miasta na prawach powiatów posiadały jednocześnie korzystniejszą sytuację w tym zakresie od pozostałych, jak również charakteryzowały się wartością wyższą od średniej wojewódzkiej (8,7) lub krajowej (11,9).

[45] Źródło: Główny Urząd Statystyczny http://www.stat.gov.pl, zakładka Bank Danych Lokalnych, BDL Warszawa 2014 r.

1.4. Aktywność zawodowa i struktura zatrudnienia

Aktywność zawodowa. Liczba ludności aktywnej zawodowo w województwie podkarpackim w IV kwartale 2012 r. wynosiła 942 tys**.** Aktywność zawodowa ludności różnicowała się w zakresie zdefiniowanych w metodzie badań BAEL zmiennych niezależnych respondentów tj. płci, wieku i wykształcenia jak też i dla podziału terytorialnego (miasto – wieś). W okresie IV kwartału 2012 r. współczynnik aktywności zawodowej wyniósł 56,5 %.

Współczynnik aktywności zawodowej był wyższy w populacji mężczyzn (63,6 %) niż kobiet (49,6 %), mieszkańców wsi (57,4 %) niż miast (55,3 %), osób w wieku 35 – 44 lat (87,7 %) i 25 – 34 lat (85,9 %) aniżeli w pozostałych kategoriach wiekowych. W grupie 45 – 54 lat współczynnik aktywności zawodowej wyniósł 77,4 %, 15 - 24 lat 31,5 %, a w grupie 55 lat i więcej – 26,2 %.

Współczynnik aktywności zawodowej wg wykształcenia. Najwyższą wartość omawianego współczynnika odnotowano wśród osób posiadających wykształcenie wyższe tj. 80,9 %. Wysokiemu współczynnikowi aktywności zawodowej w tej grupie towarzyszył równie wysoki wskaźnik zatrudnienia, który wynosił 73,7 %. Najniższy współczynnik aktywności zawodowej (20,9 %), a także wskaźnik zatrudnienia (17,6 %) dotyczył osób posiadających niskie kwalifikacje zawodowe tj. wykształcenie gimnazjalne (podstawowe lub niepełne podstawowe) oraz bez wykształcenia szkolnego (szczegółowe dane porównawcze na ten temat zawarte zostały w aneksie statystycznym zamieszczonym pod koniec opracowania, tablica nr 21). [46]

Tabela 11. Współczynnik aktywności zawodowej w województwie podkarpackim według płci i miejsca zamieszkania. Dane na koniec IV kwartału danego roku.

Wyszczególnienie	2000	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
woj. podkarpackie	**55,9**	**54,9**	**54,1**	**53,8**	**55,5**	**55,8**	**55,9**	**56,1**	**57,2**	**56,5**
Miasta	54,3	52,0	52,5	52,4	51,8	52,0	53,1	54,8	55,8	55,3
Wieś	57,0	56,8	55,2	54,8	58,0	58,6	57,8	56,9	58,2	57,4
Mężczyźni	61,7	62,1	59,4	61,3	62,4	62,7	63,6	62,1	64,1	63,6
Kobiety	50,8	48,3	49,3	46,9	48,7	49,4	48,6	50,4	50,5	49,6

Źródło: Roczniki statystyczne województwa podkarpackiego z lat 2002-2008 oraz Aktywność ekonomiczna ludności w województwie podkarpackim IV kwartał w latach: 2009, 2010,2011 i 2012 r. Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Rzeszów marzec 2009, 2010, 2011 i 2012 r.

[46] Wskaźnik zatrudnienia jest udziałem osób pracujących w liczbie ludności (w wieku 15 lat i więcej) ogółem lub w danej grupie wieku. Aktywność ekonomiczna ludności w województwie podkarpackim IV kwartał 2012 roku, opracowanie sygnalne, Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Rzeszów marzec 2013 r. oraz Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych http://www.stat.gov.pl, BDL Warszawa 2014 r.

Pracujący. W 2012 r. na terenie województwa podkarpackiego pracowało ogółem 784 946 osób, co stanowiło 5,7 % pracujących w Polsce. Z ogólnej liczby pracujących w sektorze prywatnym zatrudnionych była większość osób 627 219 tj. 79,9 %, a w sektorze publicznym 157 727 pracujących (20,1 %). W ogólnej grupie pracujących kobiety (376 100) stanowiły ok. 47,9 %. [47]

Pracujący według sekcji PKD. W sektorze rolnictwa (łącznie z leśnictwem, łowiectwem i rybactwem) pracowało ogółem 259 769 osób (33,1 %), w sektorze przemysłowym 150 535 (19,2 %), w budownictwie 38 708 osób (4,9 %), co stanowiło łącznie 24,1 %. W usługach natomiast pracowały łącznie 335 934 osób tj. 42,8 % ogółu osób pracujących, w tym :

- w handlu i naprawach pojazdów samochodowych – 93 943, co obejmowało 12,0 % ogółu osób pracujących,
- transporcie i gospodarce magazynowej – 28 636 tj. 3,6 %
- zakwaterowaniu i gastronomii – 8 982 tj. 1,1 %
- informacji i komunikacji – 7 414 tj. 0,9 %
- w działalności finansowej i ubezpieczeniach – 9 426 tj. 1,2 %
- obsłudze rynku nieruchomości – 5 791 tj. 0,7 %
- działalności profesjonalna naukowej i technicznej – 14 113 tj. 1,8 %
- administrowaniu i działalności wspierającej – 18 611 tj. 2,4 %
- administracja publicznej i obronie narodowej, obowiązkowych zabezpieczeniach społecznych – 31 558 tj. 4,0 %
- edukacji – 56 306 tj. 7,2 %
- opiece zdrowotnej i pomocy społecznej – 44 939 tj. 5,7 %
- działalności związanej z kulturą rozrywką i rekreacją – 7 160 tj. 0,9 %
- w „pozostałej działalności usługowej" 9 055 tj. 1,2 %.

Jak wynika z badania BAEL w porównaniu do innych województw w kraju poziom zatrudnienia w sektorze usługowym jest w województwie podkarpackim na niskim poziomie, co stanowiło 9 miejsce w rankingu między wojewódzkim i 4,7 % średniej dla kraju

[47] Źródło: Główny Urząd Statystyczny w Warszawie Bank Danych Lokalnych http://www.stat.gov.pl Warszawa 2014 r. Por. Marek Cierpiał – Wolan (red.) „Rocznik Statystyczny województwa podkarpackiego 2013" Urząd Statystyczny w Rzeszowie 2013 r. s.148-149. Publikacja GUS „Pracujący w gospodarce narodowej w 2012 r.", Główny Urząd Statystyczny w Warszawie, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2013 r. str. 44-45.

zatrudnionych w usługach, pomimo liczbowo znacznej ilości podmiotów gospodarczych działających w tym sektorze. [48]

Warto także wspomnieć o tradycyjnym rodzaju działalności gospodarczej w regionie jakim jest sektor rolnictwa. Wzmacniany jest proces w zakresie poprawy efektywności i jakości produkcji w sektorze rolnictwa i powiązanym przetwórstwie przemysłowym. Następuje modernizacja gospodarowania na wsi, co jest warunkowane między innymi przez zakup nowych maszyn i urządzeń służących dla nowoczesnej produkcji rolnej. Następuje proces powstawania i wspierania już funkcjonujących grup producenckich. W roku 2010 GUS zrealizował powszechny spis rolny. Wyniki tego spisu świadczą o wzroście ilości gospodarstw o zwiększonej powierzchni użytków rolnych. Proces ten dopiero się rozpoczyna i zależy od wielu czynników zarówno świadomościowych jak i bardziej twardych determinantów ekonomicznych. [49]

Jednakże w większości powiatów województwa utrzymuje się nadal rozdrobnienie produkcji rolnej, co jest związane z występowaniem bezrobocia ukrytego na wsi. [50]

Przeciętna powierzchnia gospodarstwa indywidualnego o powierzchni powyżej 1 hektara użytków rolnych w województwie podkarpackim (2012 r.) wynosiła 4,3 hektara, przy czym dla kraju 9,3 hektarów, czyli nadal jest to przedostatnie tj. 15 miejsce w przekroju województw [51].

---

[48] Źródło: Główny Urząd Statystyczny w Warszawie Bank Danych Lokalnych http://www.stat.gov.pl Warszawa 2014 r. Kategoria – rynek pracy, grupa – aktywność ekonomiczna ludności, Podgrupa: pracujący wg płci, wymiaru czasu pracy i sekcji PKD.

[49] Do sektora rolniczego zaliczono również: leśnictwo, łowiectwo i rybactwo.

[50] Nadmieniamy, iż efektywność sektora produkcji rolnej uzależniona jest również od czynników naturalnych (głównie jakości gleby i warunków atmosferycznych). Dopiero korzystna interakcja wielu czynników stymuluje wzrost produkcji rolnej. W ostatnich latach na sytuację w rolnictwie wpłynął wzrost standardów jakości, zmiana nawyków żywieniowych u osób młodych, a także nowoczesne sposoby żywienia i hodowli zwierząt gospodarskich. Analizując sytuację w zakresie wielkości gospodarstw rolnych w kraju warto odnotować znaczny spadek o ponad ¼ gospodarstw najmniejszych o powierzchni 0 – 5 ha użytków rolnych, spadek liczby gospodarstw o powierzchni od 5 do 20 ha – o 17 % oraz utrzymanie się na zbliżonym poziomie liczby gospodarstw z grupy obszarowej od 20 do 50 ha. Znaczny wzrost gospodarstw największych o powierzchni 50 ha i więcej – o ponad 34%. Podkreślić przy tym należy, że opisane wyżej procesy zmian następują wolno tj. w dłuższym przedziale czasowym. Odsetek gospodarstw o powierzchni użytków rolnych 15 ha i więcej wynosi zaledwie 9%, podczas gdy odsetek gospodarstw najmniejszych (0-5 ha), wynosi prawie 70%. Województwa południowo – wschodnie charakteryzują się dużą liczbą drobnych gospodarstw rolnych, podczas gdy w województwach północnych występują gospodarstwa powierzchniowo największe. Rozdrobnienie agrarne gospodarstw indywidualnych wraz z sytuacją na rynku pracy wpływa na strukturę osób pracujących wyłącznie lub głównie w gospodarstwach rolnych. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych w Polsce nie przekracza 7 ha i jednocześnie gospodarstwa do 7 ha stanowią znaczącą większość, bo aż ¾ ogólnej liczby gospodarstw rolnych w kraju. W gospodarstwach tych ulokowane jest ⅔ ogółu osób wnoszących jakikolwiek wkład pracy w gospodarstwo rolne w ciągu roku. Fakt zatrudniania pracowników najemnych nabiera istotnego znaczenia dopiero w gospodarstwach o powierzchni od 30 ha użytków rolnych (zarówno w gospodarstwach prowadzonych przez osoby fizyczne jaki i prawne). Źródło: GUS, Grupa Robocza do spraw Powszechnego Spisu Rolnego 2010 rok, A. Łączyński (red.) „Raport z wyników, powszechny spis rolny 2010 r.”, GUS Warszawa 2011 r. s. 22 – 25.

[51] Rocznik Statystyczny Województw 2013 s. 61, Główny Urząd Statystyczny w Warszawie, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2013 r. Publikacja elektroniczna zamieszczona na stronie GUS http://www.stat.gov.pl. Na podstawie danych pochodzących z powszechnych spisów rolnych 30 VI 2010 r. według siedziby użytkownika gospodarstwa.

Pomimo funkcjonowania kilku klastrów technologicznych w województwie, do niekorzystnych zjawisk i tendencji należy zaliczyć zbyt małą liczbę podmiotów gospodarczych w tych dziedzinach gospodarki regionalnej, które charakteryzują się wysokim stopniem nasycenia nowoczesną myślą techniczną i innowacją zarówno w sposobie produkcji jak i tzw. produktową.

Proces ten ma także wpływ na poziom emigracji z naszego regionu wysokokwalifikowanych kadr. Chodzi tutaj głównie o osoby młode często z wyższym wykształceniem o wysokim stopniu mobilności zawodowej i przestrzennej, posiadające ponadto znaczne zdolności przystosowania się do nowych, trudnych warunków bytowania za granicą kraju. Podejmują oni wielokrotnie znaczne wyzwania w postaci zatrudnienia poza granicami Polski w zawodach, przy wykonywaniu których nie jest potrzebny wysoki poziom wykształcenia czy praktycznych umiejętności mistrzowskich tj. przy tzw. „pracach prostych" w przemyśle lub usługach, a także w sezonowym zatrudnieniu w rolnictwie.

W 2012 r. nakłady na działalność badawczo – rozwojową w cenach bieżących wyniosły na Podkarpaciu ogółem 634,4 mln zł, co w przeliczeniu na 1 mieszkańca regionu daje wartość 298 zł i 8 lokata w przekroju województw. Jednakże należy zaznaczyć, iż wskaźnik ten jest silnie uzależniony od liczby mieszkańców. W kraju w tym samym okresie wydatkowano na ten cel ogółem 14 352,9 mln zł, per capita 372 zł. Analizując nakłady (mln. w zł) na działalność B+R ogółem w województwie podkarpackim były to lokaty: 2000 r. – 10, 2005 r. – również 10 lokata, 2010 r. – 7 i 2011 rok 8 lokata. [52]

Istotnym elementem rozwoju jest także stadium zaawansowania nowoczesnej działalności innowacyjnej. W 2012 r. nakłady na działalność innowacyjną w przemyśle w zakresie innowacji produktowych i procesowych wyniosły w województwie podkarpackim ogółem 1127,5 mln zł, co określa 7 lokatę w przekroju województw. W kraju wydatkowano na ten cel ogółem 20 293,2 mln zł. Analizując nakłady (w mln. zł) na działalność innowacyjną zarówno w zakresie innowacji produktowej jaki i w procesie produkcji w województwie były to lokaty: 2005 r. – 8 lokata, 2010 r. – 8 i 2011 r. 7 lokata [53].

[52] Źródło: Rocznik Statystyczny Województw 2013 s. 54-55. Publikacja w postaci elektronicznej, zamieszczona na stronie GUS http://www.stat.gov.pl. Nakłady ujęte zostały bez amortyzacji środków trwałych. Nakłady na działalność badawczo-rozwojową obejmują nakłady bieżące poniesione na badania podstawowe, stosowane, przemysłowe i prace rozwojowe a także nakłady inwestycyjne na środki trwałe związane z działalnością sektora B+R niezależnie od źródła pochodzenia środków finansowych.

[53] Źródło: Rocznik Statystyczny Województw 2013 s. 53. Publikacja w postaci elektronicznej, zamieszczona na stronie GUS http://www.stat.gov.pl.

2. Bezrobotni na rynku pracy

Na koniec 2013 r. w województwie podkarpackim było zarejestrowanych 154 216 bezrobotnych. W porównaniu do stanu z końca grudnia 2012 roku, gdzie odnotowano ogółem 153 807 osób bezrobotnych (ten stan zostaje przyjęty za 100 %). Liczba tych osób w okresie 2013 r. wzrosła ogółem o 409 osób (tj. o 0,3 %). Nadmieniamy, iż zjawisko sezonowości bezrobocia obserwowane było cyklicznie w okresie roku również w latach wcześniejszych. W poszczególnych miesiącach 2013 r. występowały takie zmiany, które wynikały z okresowych fluktuacji w ewidencji osób bezrobotnych, tzw. „napływów" i „odpływów", warunkując tym samym ilość zarejestrowanych bezrobotnych w powiatowych urzędach pracy według stanu na koniec poszczególnych miesięcy czy lat.

W styczniu, lutym, marcu i kwietniu liczba bezrobotnych była wyższa od stanu wyjściowego (koniec grudnia 2012 r.), a od maja do listopada była na niższym poziomie. Jedynie według stanu na koniec grudnia 2013 r. zanotowano powtórnie wyższą wartość liczby bezrobotnych niż według stanu na koniec grudnia 2012 r.

Warto nadmienić, iż w końcu 2013 r. w porównaniu z grudniem roku poprzedniego (zmiany w okresie 2013 r.) w przypadku 11 powiatów i 2 miast na prawach powiatu odnotowano wzrost liczby osób bezrobotnych. W pozostałych 10 powiatach i 2 miastach na prawach powiatów nastąpił spadek liczby bezrobotnych w PUP.

Największy wzrost odnotowano w przypadku powiatów: rzeszowskiego (o 450 osób), przemyskiego (414), sanockiego (368), łańcuckiego (364), w mieście Rzeszowie (256), strzyżowskiego (242), niżańskiego (210), ropczycko-sędziszowskiego (176), dębickiego (165), leskiego (111), leżajskiego (80) i kolbuszowskiego (48). Spadki odnotowano w następujących powiatach : mieleckim (spadek o 761 bezrobotnych), jasielskim (400), krośnieńskim (288). W poniższej tabeli zamieszczamy stany osób bezrobotnych z podziałem na powiaty tzw. „grodzkie" i „ziemskie" w granicach administracyjnych województwa podkarpackiego.

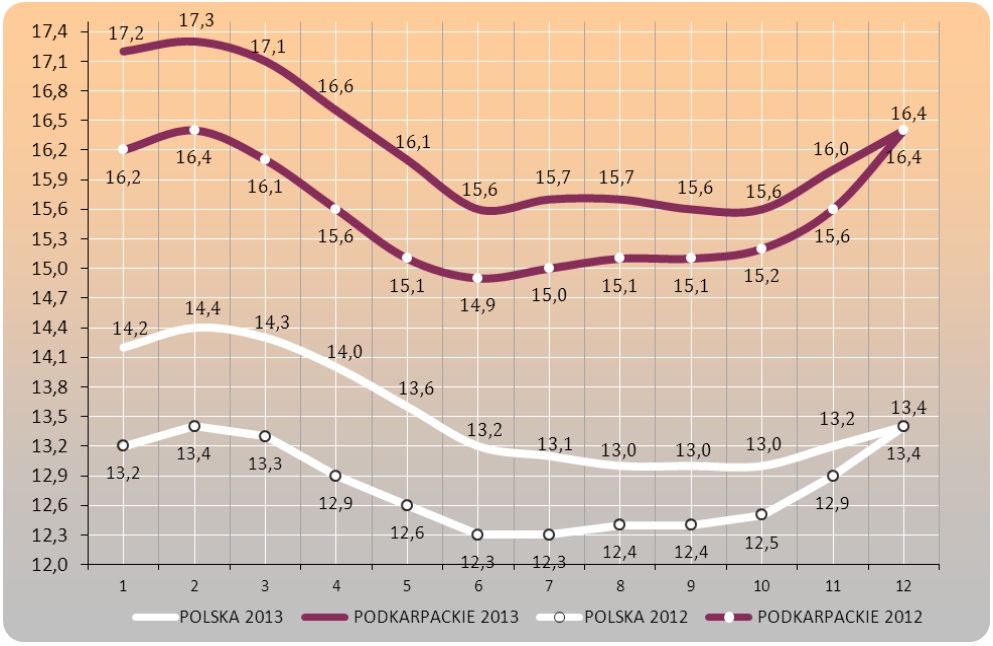
Tabela 12. Liczba bezrobotnych według powiatów

POWIAT	Liczba bezrobotnych ogółem według statystyki PUP		wzrost / spadek w 2013 r.
	stan na koniec grudnia 2012 r.	stan na koniec grudnia 2013 r.	
1	2	3	4
Bieszczadzki	2 258	2 046	-212
Brzozowski	7 356	7 342	-14
Dębicki	8 147	8 312	165
Jarosławski	10 176	10 044	-132
Jasielski	10 415	10 015	-400
kolbuszowski	4 132	4 180	48
Krośnieński	7 425	7 137	-288
Leski	2 767	2 878	111
Leżajski	5 505	5 585	80
Lubaczowski	4 458	4 409	-49
Łańcucki	6 027	6 391	364
Mielecki	8 454	7 693	-761
Niżański	6 027	6 237	210
Przemyski	5 986	6 400	414
Przeworski	6 880	6 809	-71
Ropczycko - sędziszowski	6 168	6 344	176
Rzeszowski	9 561	10 011	450
Sanocki	5 430	5 798	368
Stalowowolski	6 818	6 745	-73
Strzyżowski	6 288	6 530	242
Tarnobrzeski	3 488	3 293	-195
Krosno	2 600	2 604	4
Przemyśl	5 220	5 071	-149
Rzeszów	9 124	9 380	256
Tarnobrzeg	3 097	2 962	-135
Województwo	**153 807**	**154 216**	**409**

Źródło: Sprawozdania o rynku pracy MPiPS – 01.

Stopa bezrobocia rejestrowanego, obliczana przez GUS w Warszawie w końcu grudnia 2013 r. wynosiła w województwie podkarpackim 16,4 % (w kraju 13,4 %). Rok wcześniej wskaźnik posiadał taką samą wartość tj. w końcu 2012 r. 16,4 % (w kraju 13,4 %).

Wykres 8. Stopa bezrobocia rejestrowanego I–XII 2013 r. (por. 2012 r.)
Polska, województwo podkarpackie (w %), dane po korekcie GUS.

Dane za okres 01-08 2013 r. zostały zmienione przez GUS w stosunku do wcześniej opublikowanych. Wartości za marzec 2013 r. zostały zmienione przez GUS w dniu 5 listopada 2013 r.
Źródło: Na podstawie danych GUS. Zakładka praca i wynagrodzenia, bezrobotni i stopa bezrobocia wg województw i powiatów, http://www.stat.gov.pl/gus/5840_1487_PLK_HTML.htm?action=show_archive

Struktura powiatowa stopy bezrobocia. Rozpiętość między najwyższą, a najniższą stopą bezrobocia w grudniu 2013 r. wyniosła 17,7 pkt. proc. (w grudniu 2012 r. 16,5 pkt. proc). Najwyższą stopę bezrobocia pod koniec analizowanego roku odnotowano w powiatach: niżańskim (26,0 %), brzozowskim (24,3 %), strzyżowskim (23,8 %), leskim (23,6 %) i bieszczadzkim (22,5 %). Najniższą natomiast w : Rzeszowie i Krośnie (po 8,3 %) oraz w powiatach: mieleckim (12,4 %), dębickim (13,8 %) i sanockim (13,9 %). Stopę bezrobocia wyższą od średniej w województwie odnotowano w 16 powiatach (szczegółowe dane w rozkładzie powiatowym zawiera tablica nr 2 zamieszczona w aneksie statystycznym, na końcu opracowania) [54].

Analizując „napływ" i „odpływ" osób bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy należy stwierdzić, iż w okresie 12 miesięcy 2013 r. zarejestrowało się ogółem 171 300 bezrobotnych (w 2012 r. 162 909 osób). Tradycyjnie, większość zarejestrowanych w PUP stanowiły osoby powracające do ewidencji po raz kolejny, czyli już wcześniej zarejestrowane w urzędach pracy tj. 138 386 osób (80,8 %). Po raz pierwszy w statystykach PUP odnotowano 32 914 osób (19,2 % ogółu napływu). Powtórne rejestracje dotyczyły

[54] Dane dla Polski zawarte są na stronie GUS pod adresem : http://www.stat.gov.pl/.

głównie tych osób, które po okresie krótkotrwałego zatrudnienia (w tym także subsydiowanego ze środków Funduszu Pracy) powracały do ewidencji urzędów pracy, gdyż pracodawcy nie dysponowali miejscami zatrudnienia na dłuższy okres czasu. [55]

Wśród ogólnej liczby osób zarejestrowanych (tzw. „napływu") – 171 300 :

- kobiety stanowiły 45,7 % (78 308 kobiet),
- zamieszkali na wsi 61,6 % (105 624 osób),
- poprzednio pracujący 74,7 % (128 004 osób),
- bezrobotni w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki 14,7 % (25 182 osoby),
- zwolnieni z przyczyn dotyczących zakładu pracy 4,6 % (7 929 osób),
- cudzoziemcy 0,1% tj. 194 bezrobotnych.

Najwięcej bezrobotnych zarejestrowało się w następujących powiatach:

- rzeszowskim (10 998 osób),
- Rzeszowie (10 682),
- mieleckim (10 393),
- jarosławskim (10 181),
- jasielskim (10 116),
- dębickim (9 661).

Najmniej bezrobotnych zarejestrowało się w powiatach:

- bieszczadzkim (2 272 osób),
- leskim (3 216),
- Krośnie (3 376),
- Tarnobrzegu (3 966),
- tarnobrzeskim (4 098).

Drugim elementem wpływającym na zmianę poziomu bezrobocia jest liczba osób, które tracą status bezrobotnego. W 2013 r. z ewidencji urzędów pracy wyrejestrowano ogółem 170 891 bezrobotnych (w 2012 roku 155 310) z tego 47,6 % (81 379 osób) z tytułu podjęcia pracy (w 2012 r. 45,6 % tj. 70 759 osób). Z ogólnej liczby „wyłączenia z tytułu

[55] „Napływ" obejmuje liczbę osób bezrobotnych zarejestrowanych w analizowanym okresie w urzędach pracy, a „odpływ" stanowi liczba osób wyłączonych z ewidencji powiatowych urzędów pracy, w tym samym okresie, co analizowany napływ.

podjęcia pracy" – 11 481 osób tj. 14,1 % wyrejestrowanych bezrobotnych z powodu podjęcia zatrudnienia uzyskało zatrudnienie w ramach miejsc pracy subsydiowanej ze środków państwowych gł. z Funduszu Pracy (w 2012 r. 11 692 osób tj. 16,5 %). Największą liczbę wyrejestrowanych z ewidencji bezrobotnych odnotowano w następujących powiatach:

- mieleckim (11 154 osób),
- rzeszowskim (10 548),
- jasielskim (10 516),
- Rzeszowie (10 426),
- jarosławskim (10 313),
- dębickim (9 496).

Najmniej natomiast w powiatach:

- bieszczadzkim (2 484 osoby),
- leskim (3 105),
- Krośnie (3 372),
- Tarnobrzegu (4 101),
- tarnobrzeskim (4 293).

Częstym powodem wyrejestrowania z ewidencji było niepotwierdzenie przez bezrobotnych ustawowego obowiązku gotowości do podjęcia pracy. Z tego powodu wyłączono 44 643 osób tj. 26,1 % ogólnej liczby wyrejestrowanych (w 2012 r. 28,3 %). W okresie 2013 roku „napływ" bezrobotnych był wyższy od „odpływu" ogółem o 409 osób. Występujące na rynku pracy procesy dostosowania do standardów UE i uzyskania odpowiedniego poziomu kompetencji kapitału społecznego podczas realizacji unijnych polityk zasobów ludzkich oraz związane z tym zjawiskiem niedopasowanie, łagodzono w pewnym zakresie przez działania powiatowych urzędów pracy, które miały na celu aktywizację osób bezrobotnych w ramach różnorodnych form aktywizacji i promocji zatrudnienia.

W wyniku realizacji ograniczonych środków pochodzących z Funduszu Pracy w celu realizacji prac interwencyjnych skierowano 3 488 bezrobotnych (w 2012 r. 3 230). Przy robotach publicznych zatrudniono 1 619 osób (2012 r. 2 132), na szkolenia (lub przekwalifikowania) zostało skierowanych 5 585 bezrobotnych (w 2012 r. 4 798), na staż

15 880 (w 2012 r. 14 308), na przygotowanie zawodowe dorosłych 48 osób (w 2012 r. 26 oraz do prac społecznie użytecznych skierowano 1 471 bezrobotnych (w 2012 r. 1 572). Refundacje kosztów zatrudnienia osoby bezrobotnej otrzymało 3 144 pracodawców (w 2012 r. 3 263), a dotacje na uruchomienie własnej działalności gospodarczej 3 037 bezrobotnych (w 2012 r. 2 824) [56].

2.1. Bezrobotni z prawem do zasiłku

Z ogólnej liczby zarejestrowanych na koniec grudnia 2013 r. bezrobotnych 17 978 osób posiadało prawo do pobierania zasiłku. Uprawnieni do zasiłku dla bezrobotnych stanowili 11,7 % ogółu zarejestrowanych. W porównaniu do stanu z końca grudnia 2012 r. (23 290) liczba zasiłkobiorców zmniejszyła się o 5 312 osób.

Tabela 13. Udział bezrobotnych uprawnionych do zasiłku w ogólnej liczbie bezrobotnych. Stan na 31. 12. 2013 r.

POWIAT	Liczba bezrobotnych ogółem	w tym: Liczba bezrobotnych zasiłkobiorców	% zasiłkobiorców w ogólnej liczbie bezrobotnych
1	2	3	4
Bieszczadzki	2 046	311	15,2
Brzozowski	7 342	1 211	16,5
Dębicki	8 312	904	10,9
Jarosławski	10 044	880	8,8
Jasielski	10 015	944	9,4
Kolbuszowski	4 180	390	9,3
Krośnieński	7 137	961	13,5
Leski	2 878	510	17,7
Leżajski	5 585	562	10,1
Lubaczowski	4 409	437	9,9
Łańcucki	6 391	711	11,1
Mielecki	7 693	869	11,3
Niżański	6 237	996	16,0
Przemyski	6 400	972	15,2
Przeworski	6 809	544	8,0
Ropczycko – sędziszowski	6 344	1 003	15,8
Rzeszowski	10 011	1 118	11,2
Sanocki	5 798	623	10,7
Stalowowolski	6 745	638	9,5
Strzyżowski	6 530	1 000	15,3

[56] Na podstawie art. 46 ustawy O promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z 20 kwietnia 2004 r. z późniejszymi zmianami, ust. 1 pkt. 1 i 1a oraz ust. 1a ogólnie określające zasady refundacji pracodawcom kosztów utworzenia nowego miejsca pracy dla osoby bezrobotnej w zakresie posiadanych przez PUP środków finansowych. Natomiast ust. 1 pkt. 2 ww. ustawy określa zasady rozpoczęcia działalności gospodarczej przez osoby bezrobotne zarejestrowane w powiatowych urzędach pracy.

Tarnobrzeski	3 293	358	10,9
Krosno	2 604	345	13,2
Przemyśl	5 071	299	5,9
Rzeszów	9 380	1 051	11,2
Tarnobrzeg	2 962	341	11,5
Województwo podkarpackie	**154 216**	**17 978**	**11,7**

Źródło: Obliczenia na podstawie sprawozdań statystycznych o rynku pracy MPiPS-01.

Najwyższy udział zasiłkobiorców w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych odnotowano w następujących powiatach:

- leskim (17,7 %),
- brzozowskim (16,5 %),
- niżańskim (16,0 %),
- ropczycko – sędziszowskim (15,8 %),
- strzyżowskim (15,3 %),
- bieszczadzkim i przemyskim (po 15,2 %),
- krośnieńskim (13,5 %),
- Krośnie (13,2 %).

Najniższy natomiast w powiatach (lub miastach na prawach powiatów) :

- Przemyślu (5,9 %),
- przeworskim (8,0 %),
- jarosławskim (8,8 %),
- kolbuszowskim (9,3 %),
- jasielskim (9,4 %),
- stalowowolski (9,5 %),
- lubaczowskim (9,9 %),
- leżajskim (10,1 %),
- sanockim (10,7 %),
- tarnobrzeskim i dębickim (po 10,9 %),
- łańcuckim (11,1 %),
- powiecie rzeszowskim i Rzeszowie (po 11,2 %)
- mieleckim (11,3 %),
- Tarnobrzegu (11,5 %).

2.2. Bezrobotni zamieszkali na wsi

Na koniec grudnia 2013 r. spośród ogółu zarejestrowanych bezrobotnych 97 537 osób mieszkało na terenach wiejskich, co stanowiło 63,2 % ogółu bezrobotnych. Natomiast kobiety zamieszkałe na wsi (48 626 osób) stanowiły 49,8 % ogółu bezrobotnych z terenów wiejskich. W porównaniu ze stanem z końca 2012 r. (96 555) liczba bezrobotnych zamieszkałych na wsi wzrosła o 982 osoby.

Tabela 14. Udział bezrobotnych zamieszkałych na wsi w ogólnej liczbie bezrobotnych. Stan na 31. 12. 2013 r.

POWIAT	Liczba bezrobotnych ogółem	w tym: Liczba bezrobotnych zamieszkałych na wsi	% udział zamieszkałych na wsi w ogólnej liczbie bezrobotnych
1	2	3	4
Bieszczadzki	2 046	1 261	61,6
Brzozowski	7 342	6 700	91,3
Dębicki	8 312	4 911	59,1
Jarosławskim	10 044	6 166	61,4
Jasielski	10 015	6 923	69,1
Kolbuszowski	4 180	3 632	86,9
Krośnieński	7 137	6 417	89,9
Leski	2 878	2 348	81,6
Leżajski	5 585	4 145	74,2
Lubaczowski	4 409	2 919	66,2
Łańcucki	6 391	5 117	80,1
Mielecki	7 693	4 083	53,1
Niżański	6 237	4 111	65,9
Przemyski	6 400	6 400	100,0
Przeworski	6 809	4 998	73,4
Ropczycko – sędziszowski	6 344	4 577	72,1
Rzeszowski	10 011	8 250	82,4
Sanocki	5 798	3 265	56,3
Stalowowolski	6 745	3 006	44,6
Strzyżowski	6 530	5 742	87,9
Tarnobrzeski	3 293	2 566	77,9
Krosno	2 604	---	---
Przemyśl	5 071	---	---
Rzeszów	9 380	---	---
Tarnobrzeg	2 962	---	---
Województwo	154 216	97 537	63,2

Źródło: Sprawozdanie o rynku pracy MPiPS– 01.

Najwyższy udział bezrobotnych zamieszkałych na wsi odnotowano w następujących powiatach :

- przemyskim (100,0 %),
- brzozowskim (91,3 %),
- krośnieńskim (89,9 %),
- strzyżowskim (87,9 %),
- kolbuszowskim (86,9 %).

Najniższy zaś w powiatach:

- stalowowolskim (44,6 %),
- mieleckim (53,1 %),
- sanockim (56,3 %),
- dębickim (59,1 %),
- jarosławskim (61,4 %) [57].

Wśród bezrobotnych zamieszkałych na wsi 11,8 % (na koniec 2012 roku – 15,6 %) posiadało prawo do zasiłku dla bezrobotnych, a 13,4 % (na koniec 2012 roku – 12,6 %) gospodarstwo rolne, którego powierzchnia nie przekraczała 2 ha przeliczeniowych. Bezrobotni zamieszkali na wsi to przede wszystkim osoby młode w wieku do 34 lat (54,0 % ogółu bezrobotnych z terenów wiejskich), posiadające głównie wykształcenie zasadnicze zawodowe (33,5 %) oraz policealne i średnie zawodowe (25,0%) – razem (58,5 %). Bezrobotni zarejestrowani jako zamieszkali na terenach wiejskich posiadają również niewielkie doświadczenie zawodowe: ok. 38,5 % spośród nich posiadało staż pracy maksymalnie do 5 lat, a 25,1 % dotychczas w ogóle jeszcze nie pracowało. Osoby zamieszkałe na wsi stosunkowo długo pozostawały w ewidencji urzędów pracy tj. 42,8 % bezrobotnych zamieszkałych na wsi pozostawało bez pracy powyżej 12 miesięcy z tego ok. 25,2 % powyżej 24 miesięcy.

[57] W powiecie przemyskim za wyjątkiem Przemyśla, wyłączonego na prawach powiatu grodzkiego brak jest innych miast w granicach administracyjnych powiatu ziemskiego. Z tej przyczyny liczba osób bezrobotnych zamieszkałych na terenach wiejskich w ramach powiatu przemyskiego wynosi 100 %, co stanowi wyjątek. W pozostałych powiatach ziemskich liczba bezrobotnych zamieszkałych na wsi jest zróżnicowana i zawiera się w przedziale procentowym od 44,6 % wartość najniższa (powiat stalowowolski) do 91,3 % dla powiatu brzozowskiego.

Tabela 15. Udział bezrobotnych zamieszkałych na wsi, uprawnionych do pobierania zasiłku w ogólnej liczbie bezrobotnych zamieszkałych na wsi. Stan na 31. 12. 2013 r.

POWIAT	Liczba bezrobotnych zamieszkałych na wsi	w tym: Liczba zasiłkobiorców zamieszkałych na wsi	% udział w ogólnej liczbie bezrobotnych zamieszkałych na wsi
1	2	3	4
Bieszczadzki	1 261	173	13,7
Brzozowski	6 700	1 106	16,5
Dębicki	4 911	534	10,9
Jarosławski	6 166	531	8,6
Jasielski	6 923	621	9,0
Kolbuszowski	3 632	319	8,8
Krośnieński	6 417	867	13,5
Leski	2 348	426	18,1
Leżajski	4 145	397	9,6
Lubaczowski	2 919	255	8,7
Łańcucki	5 117	556	10,9
Mielecki	4 083	416	10,2
Niżański	4 111	619	15,1
Przemyski	6 400	972	15,2
Przeworski	4 998	398	8,0
Ropczycko – sędziszowski	4 577	699	15,3
Rzeszowski	8 250	930	11,3
Sanocki	3 265	332	10,2
Stalowowolski	3 006	243	8,1
Strzyżowski	5 742	860	15,0
Tarnobrzeski	2 566	287	11,2
Krosno	---	---	---
Przemyśl	---	---	---
Rzeszów	---	---	---
Tarnobrzeg	---	---	---
województwo	97 537	11 541	11,8

Źródło: Dane na podstawie sprawozdania o rynku pracy MPiPS– 01.

2.3. Bezrobotni wg płci

Na koniec 2013 r. bezrobotne kobiety stanowiły 50,2 % (tj. 77 415) ogółu zarejestrowanych bezrobotnych (w 2012 r. 50,6 %). W porównaniu do stanu z końca grudnia 2012 r. ich liczba uległa zmniejszeniu o 465 kobiet. Mężczyźni stanowili na koniec 2013 r. 49,8 % ogółu zarejestrowanych tj. 76 801 osób (w 2012 roku 49,4%).

Tabela 16. Udział bezrobotnych kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych. Stan na 31. 12. 2013 r.

POWIAT	Liczba bezrobotnych ogółem	w tym Liczba bezrobotnych kobiet	% udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych
1	2	3	4
Bieszczadzki	2 046	1 058	51,7
Brzozowski	7 342	3 874	52,8
Dębicki	8 312	4 573	55,0
Jarosławski	10 044	4 886	48,6
Jasielski	10 015	5 257	52,5
Kolbuszowski	4 180	1 982	47,4
Krośnieński	7 137	3 709	52,0
Leski	2 878	1 374	47,7
Leżajski	5 585	2 752	49,3
Lubaczowski	4 409	2 064	46,8
Łańcucki	6 391	2 936	45,9
Mielecki	7 693	3 805	49,5
Niżański	6 237	3 068	49,2
Przemyski	6 400	3 102	48,5
Przeworski	6 809	3 457	50,8
Ropczycko - sędziszowski	6 344	3 202	50,5
Rzeszowski	10 011	4 679	46,7
Sanocki	5 798	2 996	51,7
Stalowowolski	6 745	3 416	50,6
Strzyżowski	6 530	3 283	50,3
Tarnobrzeski	3 293	1 756	53,3
Krosno	2 604	1 394	53,5
Przemyśl	5 071	2 599	51,3
Rzeszów	9 380	4 666	49,7
Tarnobrzeg	2 962	1 527	51,6
Województwo	**154 216**	**77 415**	**50,2**

Źródło: Dane na podstawie sprawozdania o rynku pracy MPiPS-01.

W statystyce rynku pracy w poniżej wymienionych powiatach odsetek bezrobotnych kobiet był większy niż ½ (50,0 %) w stosunku do ogólnej liczby osób bezrobotnych według stanu na 31 grudnia 2013 r. Były to następujące powiaty :

- dębicki (55,0 %),
- miasto Krosno (53,5 %),
- tarnobrzeski (53,3 %),
- brzozowski (52,8 %),
- jasielski (52,5 %),
- krośnieński (52,0 %),
- bieszczadzki i tarnobrzeski (po 51,7 %),

- Tarnobrzegu (51,6 %),
- miasto Przemyśl (51,3 %),
- przeworskim (50,8 %),
- stalowowolskim (50,6 %),
- ropczycko-sędziszowskim (50,5 %),
- strzyżowskim (50,3 %).

W pozostałych 11 powiatach lub miastach na prawach powiatów omawiany udział był niższy jak 50,0 %. Były to następujące: jarosławski, kolbuszowski, leski, leżajski, lubaczowski, łańcucki, mielecki, niżański, przemyski, rzeszowski i niższy jak ½ udział bezrobotnych kobiet dotyczył również miasta Rzeszowa.

Tradycyjnie już sytuacja kobiet na rynku pracy nie jest korzystna, i co warto zaznaczyć, w większym stopniu trudniejsza niż mężczyzn. Bezrobotne kobiety stanowią z reguły ponad połowę ogólnej liczby osób bezrobotnych. Najczęściej są to osoby młode w wieku od 18 do 34 lat (54,6 % ogółu bezrobotnych kobiet), stosunkowo długo pozostające bez zatrudnienia (47,5 % ogółu zarejestrowanych kobiet pozostaje w ewidencji urzędów pracy powyżej 12 miesięcy z tego 30,0 % dłużej niż 2 lata). Trudności tych nie eliminuje wyższy poziom wykształcenia bezrobotnych kobiet. Wykształcenie wyższe posiadało 18,9 % bezrobotnych kobiet i 8,5 % bezrobotnych mężczyzn. Policealne i średnie zawodowe 28,7 % kobiet i 21,9 % mężczyzn, a średnie ogólnokształcące 13,0 % kobiet i 7,5 % mężczyzn. Bezrobotni mężczyźni przeważali natomiast wśród osób posiadających niższy poziom wykształcenia. Wykształcenie zasadnicze zawodowe posiadało 36,2 % bezrobotnych mężczyzn i 24,4 % kobiet, a gimnazjalne i poniżej 25,9 % zarejestrowanych mężczyzn i 15,0 % kobiet. [58]

2.4. Bezrobotni według wieku

Najliczniejszą grupę bezrobotnych stanowiły osoby w wieku od 25 do 34 lat (30,4 %). Natomiast drugą, co do liczebności osoby w wieku od 18 do 24 lat (21,2 %). Łącznie obie powyższe grupy stanowiły 51,6 % ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych.

[58] Odsetki obliczono oddzielnie w grupie kobiet i mężczyzn. Pokazują one dodatkowo rozkład wykształcenia dla danej zmiennej.

Wśród bezrobotnych kobiet, osoby w wieku od 25 do 34 lat stanowiły 34,1 %, a w wieku 18 do 24 lat 20,5 % (łącznie 54,6 %). Bezrobocie wśród młodych, z reguły nie posiadających stażu pracy, jest zjawiskiem zdecydowanie niekorzystnym i niepożądanym. Często pierwszym doświadczeniem absolwentów na rynku pracy po ukończeniu szkoły jest rejestracja w powiatowym urzędzie pracy. Stąd też istotnym zadaniem urzędów pracy są działania na rzecz promocji zatrudnienia oraz przeciwdziałania negatywnym skutkom bezrobocia wśród nie tylko absolwentów, ale i populacji osób młodych.

Tabela 17. Bezrobotni według wieku. Stan na 31. 12. 2013 r.

Wiek w latach	Bezrobotni ogółem	% bezrobotnych ogółem	w tym: kobiety	% kobiet
1	2	3	4	5
18-24	32 733	21,2%	15 847	20,5%
25-34	46 948	30,4%	26 413	34,1%
35-44	31 588	20,5%	17 119	22,1%
45-54	27 607	17,9%	13 286	17,2%
55-59	11 982	7,8%	4 750	6,1%
60-64	3 358	2,2%	X	---
ogółem	**154 216**	**100,0%**	**77 415**	**100,0%**

Źródło: Sprawozdanie o rynku pracy MPiPS – 01 – załącznik 1, bezrobotni oraz poszukujący pracy według czasu pozostawania bez pracy, wieku, poziomu wykształcenia i stażu pracy.

2.5. Bezrobotni według poziomu wykształcenia

Wśród bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy najliczniejszy udział stanowiły osoby posiadające wykształcenie zasadnicze zawodowe (30,3 %) oraz policealne i średnie zawodowe (25,3 %). Wykształcenie gimnazjalne i poniżej posiadało 20,4 % ogółu bezrobotnych. Natomiast najmniejsza grupa osób tj. 13,7 % ogółu bezrobotnych legitymowało się wykształceniem wyższym. Podkreślić należy, iż już od kilku lat odnotowujemy wzrost tej grupy bezrobotnych (na koniec 2004 roku stanowili oni 5,5%, w 2005 r. (6,2%), w 2006 r. (6,9%), w 2007 r. (7,8%), w 2008 r. (9,2%), w 2009 (10,2%), w 2011 r. (12,8 %). Na koniec 2012 r. osoby bezrobotne z wykształceniem wyższym stanowiły 13,1 % ogółu bezrobotnych.

Bezrobotni posiadający niski poziom formalnego wykształcenia tj. wykształcenie gimnazjalne i poniżej i zasadnicze zawodowe stanowili razem 50,7 % ogółu bezrobotnych. Osoby te również długo pozostają w ewidencji powiatowych urzędów pracy i stanowiły

według omawianego stanu ponad ½ w grupie bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy.

Tabela 18. Bezrobotni wg wykształcenia. Stan na 31. 12. 2013 r.

Poziomy wykształcenia	Bezrobotni ogółem	% w bezrobotnych ogółem	w tym: kobiety	% kobiet
1	2	3	4	5
wyższe	21 146	13,7%	14 610	18,9%
policealne i średnie zawodowe	39 036	25,3%	22 209	28,7%
średnie ogólnokształcące	15 841	10,3%	10 091	13,0%
zasadnicze zawodowe	46 739	30,3%	18 918	24,4%
gimnazjalne i poniżej	31 454	20,4%	11 587	15,0%
Ogółem	**154 216**	**100,0%**	**77 415**	**100,0%**

Źródło: Sprawozdanie o rynku pracy MPiPS– 01 – załącznik 1, bezrobotni oraz poszukujący pracy według czasu pozostawania bez pracy, wieku, poziomu wykształcenia i stażu pracy.

2.6. Bezrobotni według Polskiej Klasyfikacji Działalności Gospodarczej

Na koniec 2013 r. populacja bezrobotnych, którzy pracowali przed zarejestrowaniem się w urzędach pracy wynosiła 118 438 osób, tj. ok. 76,8 % ogółu zarejestrowanych. W porównaniu do stanu z końca 2012 roku (116 662) ich liczba wzrosła o 1 776. Wśród bezrobotnych poprzednio pracujących :

- 91 742 osób (77,5 %) pracowało wcześniej w zakładach sektora prywatnego,
- 18 136 osób (15,3 %) w zakładach sektora publicznego,
- 8 560 osób (7,2 %) w zakładach o niezidentyfikowanym rodzaju działalności (brak dokładnych danych na temat miejsca pracy w dokumentach przedłożonych do rejestracji w powiatowych urzędach pracy).

Ponadto osoby dotychczas niepracujące stanowiły ok. 23,2 % ogółu bezrobotnych.

Tabela 19. Bezrobotni poprzednio pracujący według Polskiej Klasyfikacji Działalności. Stan na 31. 12. 2013 r.

Lp.	Wyszczególnienie	Bezrobotni poprzednio pracujący	%	w tym: ze zwolnień z przyczyn dot. zakładu pracy	Oferty pracy zgłoszone w 2013 r.
1	2	3	4	5	6
---	**Ogółem** w tym wybrane sekcje :	**118 438**	**100,0**	**6 074**	**53 935**
1	Przetwórstwo przemysłowe	25 959	21,9	1 992	8 678

2	Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych i motocykli	23 054	19,5	1 291	10 049
3	Budownictwo	15 132	12,8	802	4 703
4	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	6 760	5,7	55	6 409
5	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	4 559	3,8	107	4 097
6	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	4 249	3,6	196	2 027
7	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	3 721	3,1	79	402
8	Transport i gospodarka magazynowa	3 431	2,9	356	1 924
9	Edukacja	3 373	2,8	159	3 244
10	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	3 153	2,7	141	2 682
11	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	2 728	2,3	130	3 143
12	Działalność związana z kulturą rozrywką i rekreacją	1 833	1,5	55	1 531

Źródło: Sprawozdanie o rynku pracy MPiPS-01 załącznik 2 Bezrobotni według rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy, poszukujący pracy oraz wolne miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej.

* Według sprawozdań MPiPS-01 w 2013 r. zgłoszono do powiatowych urzędów pracy 54 304 oferty pracy. Liczba ofert pracy podana w powyższym zestawieniu została pomniejszona o oferty, z realizacji których zrezygnowali pracodawcy.

Od kilkunastu lat specyfika regionalnego zatrudnienia bezrobotnych w ostatnim miejscu pracy pozostaje niezmienna i dominują jako ostatnie miejsce pracy takie same sekcje. Najwięcej bezrobotnych pracowało poprzednio w zakładach pracy należących do następujących sekcji PKD: przetwórstwo przemysłowe (21,9 %), następnie w handlu, łącznie z naprawami (19,5 %), w budownictwie (12,8 %), administracji publicznej i obronie narodowej (5,7 %), działalności w zakresie usług administrowania i działalności wspierającej (3,8 %), działalności związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (3,6 %), rolnictwie /łowiectwie, leśnictwie i rybactwie/ (3,1 %), transporcie i gospodarce magazynowej (2,9 %), a także w sektorze edukacji (2,8 %), działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (2,7 %), opiece zdrowotnej i pomocy społecznej (2,3 %), działalności związanej z kulturą rozrywką i rekreacją (1,5 %).

Najmniej w zakładach pracy zaliczanych do sekcji: wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę (0,2 % ogółu bezrobotnych poprzednio pracujących) górnictwo i wydobywanie (0,3 %), informacji i komunikacji oraz działalności powiązanej

z obsługą rynku nieruchomości (po 0,7 %), dostawie wody, gospodarowaniu ściekami i odpadami oraz działalności związanej z rekultywacją (0,8 %) oraz działalności finansowej i ubezpieczeniowej (1,1 %).

2.7. Bezrobotni według zawodów

Na koniec 2013 r. odnotowano największą liczbę bezrobotnych w następujących grupach zawodów i specjalnościach (w 1 cyfrowych kodów zawodów) [59] :

- robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy – 37 364 osób (30,0 %) ogółu bezrobotnych posiadających zawód,
- pracownicy usług osobistych i sprzedawcy – 22 992 (18,5 %),
- technicy i inny średni personel – 21 181 (17,0 %),
- specjaliści – 17 139 (13,8 %),
- pracownicy przy pracach prostych – 10 122 (8,1 %).

Warto nadmienić, iż znaczną zbiorowość wśród bezrobotnych tj. 29 703 osoby stanowili zarejestrowani bez określonego zawodu, co obejmowało 19,3 % ogółu zarejestrowanych w PUP według stanu na koniec 2013 roku. Najmniej bezrobotnych odnotowano w następujących grupach zawodów:

- siły zbrojne – 31 osób (0,02 %) ogółu bezrobotnych posiadających zawód,
- parlamentarzyści, wyżsi urzędnicy i kierownicy – 513 (0,4 %),
- rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy – 2 591 (2,1 %),
- pracownicy biurowi – 4 914 (3,9 %),
- operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń – 7 666 (6,2 %).

[59] Udział procentowy obliczono w stosunku do ogólnej liczby bezrobotnych posiadających określony zawód.

Tabela 20. Bezrobotni według grup zawodów. Stan na koniec grudnia 2013 r.

Grupy zawodów	kody zaw.	stan na 31.12. 2013 r.	Rozkład procentowy*
1	2	3	4
Parlamentarzyści, wyżsi urzędnicy i kierownicy	**1**	**513**	**0,4**
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i dyrektorzy generalni	11	84	16,4
Kierownicy ds. zarządzania i handlu	12	154	30,0
Kierownicy ds. produkcji i usług	13	181	35,3
Kierownicy w branży hotelarskiej, handlu i innych branżach usługowych	14	94	18,3
Specjaliści	**2**	**17 139**	**13,8**
Specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych	21	2 982	17,4
Specjaliści ds. zdrowia	22	987	5,8
Specjaliści nauczania i wychowania	23	3 302	19,3
Specjaliści ds. ekonomicznych i zarządzania	24	5 402	31,5
Specjaliści ds. technologii informacyjno – komunikacyjnych	25	334	1,9
Specjaliści z dziedziny prawa, dziedzin społecznych i kultury	26	4 132	24,1
Technicy i inny średni personel	**3**	**21 181**	**17,0**
Średni personel nauk fizycznych, chemicznych i technicznych	31	10 420	49,2
Średni personel ds. zdrowia	32	3 415	16,1
Średni personel ds. biznesu i administracji	33	5 365	25,3
Średni personel z dziedziny prawa, spraw społecznych, kultury i pokrewny	34	1 087	5,1
Technicy informatycy	35	894	4,2
Pracownicy biurowi	**4**	**4 914**	**3,9**
Sekretarki, operatorzy urządzeń biurowych i pokrewni	41	1 754	35,7
Pracownicy obsługi klienta	42	1 033	21,0
Pracownicy ds. finansowo-statystycznych i ewidencji materiałowej	43	1 852	37,7
Pozostali pracownicy obsługi biura	44	275	5,6
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	**5**	**22 992**	**18,5**
Pracownicy usług osobistych	51	10 348	45,0
Sprzedawcy i pokrewni	52	11 470	49,9
Pracownicy opieki osobistej i pokrewni	53	564	2,5
Pracownicy usług ochrony	54	610	2,7
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	**6**	**2 591**	**2,1**
Rolnicy produkcji towarowej	61	1 947	75,1
Leśnicy i rybacy	62	515	19,9
Rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby	63	129	5,0
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	**7**	**37 364**	**30,0**
Robotnicy budowlani i pokrewni (z wyłączeniem elektryków)	71	9 401	25,2
Robotnicy obróbki metali, mechanicy maszyn i urządzeń i pokrewni	72	12 890	34,5
Rzemieślnicy i robotnicy poligraficzni	73	1 784	4,8
Elektrycy i elektronicy	74	2 505	6,7
Robotnicy w przetwórstwie spożywczym, obróbce drewna, produkcji wyrobów tekstylnych i pokrewni	75	10 784	28,9
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	**8**	**7 666**	**6,2**
Operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych	81	3 584	46,8
Monterzy	82	825	10,8
Kierowcy i operatorzy pojazdów	83	3 257	42,5
Pracownicy przy pracach prostych	**9**	**10 122**	**8,1**

Pomoce domowe i sprzątaczki	91	2 009	19,8
Robotnicy pomocniczy w rolnictwie, leśnictwie I rybołówstwie	92	327	3,2
Robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie i transporcie	93	5 788	57,2
Pracownicy pomocniczy przygotowujący posiłki	94	528	5,2
Sprzedawcy uliczni i pracownicy świadczący usługi na ulicach	95	15	0,1
Ładowacze nieczystości i inni pracownicy przy pracach prostych	96	1 455	14,4
Siły zbrojne	**0**	**31**	**0,02**
Oficerowie sił zbrojnych	01	2	6,5
Podoficerowie sił zbrojnych	02	0	0,0
Żołnierze szeregowi	03	29	93,5
Bez zawodu **	A	29 703	19,3
Razem posiadający zawód	B	124 513	80,7
Bezrobotni ogółem	AB	154 216	100,0

Źródło: Sprawozdanie MPiPS-01 o rynku pracy załącznik 3 Bezrobotni oraz oferty pracy według zawodów i specjalności.

* W jednocyfrowych grupach zawodów odsetek obliczono w stosunku do liczby bezrobotnych ogółem, posiadających dany zawód (razem posiadający zawód). Natomiast wartości procentowe odpowiadające zawodom dwucyfrowym obliczone zostały wewnątrz danej grupy, prezentując ich rozkład w ramach poszczególnych grup.

** W tym przypadku obliczono udział osób bezrobotnych bez zawodu w ogólnej liczbie bezrobotnych (bezrobotni ogółem) zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy w województwie podkarpackim według stanu na dzień 31 grudnia 2013 roku.

W porównaniu do stanu z końca grudnia 2012 roku wzrost liczby bezrobotnych odnotowano w przypadku 5 grup zawodów (wg 1-cyfrowego kodu), a spadek nastąpił również w 5 grupach zawodów. Wzrost liczby bezrobotnych dotyczył następujących grup:

- specjaliści – wzrost liczby bezrobotnych o 805 osób,
- pracownicy usług osobistych i sprzedawcy – 82,
- parlamentarzyści, wyżsi urzędnicy i kierownicy – 62,
- pracownicy przy pracach prostych – 46,
- pracownicy biurowi – 27.

Spadek liczby bezrobotnych odnotowano natomiast w przypadku następujących tzw. „wielkich" grupach zawodów:

- robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy – spadek o 384 osoby,
- technicy i inny średni personel – 340,
- rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy – 51,
- operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń – 6,
- siły zbrojne – 3.

Nieznacznie wzrosła liczba bezrobotnych posiadających zawód o 238 osób, a także w grupie bezrobotnych nie posiadających zawodu o 171 osób.

Tabela 21. Zmiany liczby bezrobotnych według grup zawodowych.

Grupy zawodów	kody zaw.	Bezrobotni ogółem:		Wzrost lub spadek w stos. do 31.12 2012 r.
		2012 r.	2013 r.	
1	2	3	4	5
Parlamentarzyści, wyżsi urzędnicy i kierownicy	1	451	513	62
Specjaliści	2	16 334	17 139	805
Technicy i inny średni personel	3	21 521	21 181	-340
Pracownicy biurowi	4	4 887	4 914	27
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	5	22 910	22 992	82
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	6	2 642	2 591	-51
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	7	37 748	37 364	-384
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	8	7 672	7 666	-6
Pracownicy przy pracach prostych	9	10 076	10 122	46
Siły zbrojne	0	34	31	-3
Bez zawodu	A	29 532	29 703	171
Z zawodem	B	124 275	124 513	238
Razem	**AB**	**153 807**	**154 216**	**409**

Źródło: Sprawozdanie MPiPS-01 o rynku pracy załącznik 3 Bezrobotni oraz oferty pracy według zawodów i specjalności.

2.8. Bezrobotni według stażu pracy

W końcu 2013 r. wśród ogółu zarejestrowanych bezrobotnych 23,2 % nie posiadało jeszcze dotychczas żadnego udokumentowanego stażu zawodowego. Krótki staż pracy tj. do 5 lat posiadało łącznie 38,4 % ogółu bezrobotnych. W grupie bezrobotnych kobiet brakiem stażu pracy legitymowało się 26,1 %, a stażem do 5 lat 39,6 %.

Warto zaznaczyć, iż osoby bez doświadczenia zawodowego lub posiadające krótki staż pracy stanowiły łącznie 61,6 % ogólnej liczby bezrobotnych. Warto podkreślić, iż w jeszcze większym stopniu opisana trudna sytuacja dotyczyła bezrobotnych kobiet bez lub z niewielkim stażem pracy, które to stanowiły 65,8 % w swojej grupie.

Brak doświadczenia zawodowego wpływa dodatkowo negatywnie na podjęcie zatrudnienia, gdyż pracodawcy bardzo często wymagają od potencjalnych pracowników (jako warunek konieczny) praktycznego doświadczenia w wykonywaniu określonych czynności zawodowych oraz umiejętności podejmowania dodatkowych zadań, potwierdzonych praktyką.

Tabela 22. Bezrobotni według stażu pracy. Stan na 31. 12. 2013 r.

staż pracy w latach	Bezrobotni ogółem	% bezrobotnych ogółem	w tym: kobiety	% kobiet
1	2	3	4	5
do 1	25 287	16,4%	14 049	18,1%
od 1-5	33 937	22,0%	16 639	21,5%
od 5-10	20 682	13,4%	10 160	13,1%
od 10-20	21 305	13,8%	10 486	13,5%
od 20-30	13 035	8,5%	4 771	6,2%
30 i więcej	4 192	2,7%	1 082	1,4%
bez stażu pracy	35 778	23,2%	20 228	26,1%
Ogółem	**154 216**	**100,0%**	**77 415**	**100,0%**

Źródło: Sprawozdanie o rynku pracy MPiPS – 01 załącznik 1 Bezrobotni oraz poszukujący pracy według czasu pozostawania bez pracy, wieku, poziomu wykształcenia i stażu pracy.

2.9. Bezrobotni według czasu pozostawania bez pracy

Bezrobotni pozostający bez pracy powyżej 12 miesięcy stanowili łącznie na koniec grudnia 2013 roku 42,9 % ogółu bezrobotnych (z tego 25,2 % pozostawało bez pracy powyżej 24 m-cy). Natomiast w grupie bezrobotnych kobiet 47,5 % oczekiwało na uzyskanie zatrudnienia ponad rok (z tego 30,0 % bezrobotnych kobiet powyżej 24 miesięcy).

Tabela 23. Bezrobotni według czasu pozostawania bez pracy. Stan na 31. 12. 2013 r.

czas pozostawania bez pracy w miesiącach	Bezrobotni ogółem	% bezrobotnych ogółem	w tym: kobiety	% kobiet
1	2	3	4	5
do 1	13 094	8,5%	4 820	6,2%
od 1 do 3	25 331	16,4%	11 544	14,9%
od 3 do 6	24 567	15,9%	12 462	16,1%
od 6 do 12	25 153	16,3%	11 860	15,3%
od 12 do 24	27 227	17,7%	13 540	17,5%
powyżej 24	38 844	25,2%	23 189	30,0%
Ogółem	**154 216**	**100,0%**	**77 415**	**100,0%**

Źródło: Sprawozdanie o rynku pracy MPiPS– 01 – załącznik 1 Bezrobotni oraz poszukujący pracy według czasu pozostawania bez pracy, wieku poziomu wykształcenia i stażu pracy.

Bezrobocie, w szczególności długotrwałe związane jest z pozostawaniem osób na nim przebywających w dalszej bierności zawodowej i ekonomicznej, co w powiązaniu z przedłużającym się okresem pozostawania bez stałej pracy warunkuje różnorodne niekorzystne zjawiska społeczne. Jest to tym bardziej sytuacja niepożądana, ponieważ w tej kategorii statystycznej odnotowujemy znaczną grupę osób młodych do 34 lat (ok. 42,1 %) pozostających bez pracy w ewidencji urzędów pracy ponad 12 miesięcy. Wśród bezrobotnych

długotrwale znajdują się także osoby posiadające niski poziom wykształcenia lub w sytuacji gdy aktualnie posiadane przez nich umiejętności uległy dezaktualizacji. Prawie 56,7 % bezrobotnych powyżej 12 miesięcy stanowią osoby legitymujące się wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i poniżej.

Długotrwale bezrobotni dość często nie posiadają doświadczenia zawodowego lub legitymują się stosunkowo krótkim stażem pracy tj. do 5 lat (ok. 59,8 % z nich to bezrobotni bez stażu pracy lub z doświadczeniem bardzo krótkiego zatrudnienia).

Wśród bezrobotnych długo pozostających bez pracy znaczny jest również udział osób starszych. W grupie wiekowej bezrobotnych od 45 do 54 lat osoby pozostające bez pracy ponad 12 miesięcy stanowiły 51,0 %, w grupie 35 – 44 lat ok. 50,9 %. Natomiast w grupie wiekowej od 18 do 24 lat 25,3 %, a od 25 do 34 lat 41,6 %. [60]

2.10. Bezrobotni będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy

Wśród ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy na koniec grudnia 2013 r. odnotowano również grupy osób bezrobotnych definiowane przez ustawę o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy jako będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy.

Tabela 24. Bezrobotni w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Stan na koniec grudnia 2013 r.

WYSZCZEGÓLNIENIE	LICZBA BEZRO--BOTNYCH OGÓŁEM	%*	KOBIETY	%**	MĘŻCZYŹNI	%**
1	2	3	4	5	6	7
Bezrobotni do 25 roku życia	32 733	21,2	15 847	10,3	16 886	10,9
Długotrwale bezrobotni	90 509	58,7	49 011	31,8	41 498	26,9
Kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka[61]	---	---	19 197	24,8	---	---

[60] Por: M. Malikowski (red.) „Badanie wykluczenia społecznego w województwie podkarpackim" powiat stalowowolski, Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów 2010/2011 s.5. Publikacja współfinansowana przez UE w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Większość osób bezrobotnych długotrwale korzysta z pomocy socjalnej. Według fragmentarycznych danych MPiPS za 2009 rok w województwie podkarpackim objęto pomocą społeczną 80,4 tys. rodzin tj. ponad 280 tys. osób korzystało z pomocy socjalnej.

[61] W przypadku tej grupy bezrobotnych odsetki zostały zaprezentowane w stosunku do ogólnej liczby bezrobotnych kobiet zarejestrowanych w PUP województwa podkarpackiego, która w tym przypadku stanowi całą grupę odniesienia dotyczącą bezrobocia rejestrowanego (N = 77 415 = 100%). We wszystkich pozostałych subpopulacjach bezrobotnych $n_{1,2,3...}$, N = 154 216=100 %.

Bezrobotni powyżej 50 roku życia	29 493	19,1	11 219	7,3	18 274	11,8
Bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych	39 224	25,4	19 469	12,6	19 755	12,8
Bezrobotni bez doświadczenia Zawodowego	46 275	30,0	25 790	16,7	20 485	13,3
Bezrobotni bez wykształcenia średniego	78 193	50,7	30 505	19,8	47 688	30,9
Bezrobotni samotnie wychowujący co najmniej jedno dziecko do 18 r. życia	8 346	5,4	6 750	4,4	1 596	1,0
Bezrobotni, którzy po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęli zatrudnienia	1 914	1,2	70	0,05	1 844	1,2
Bezrobotni niepełnosprawni [62]	6 544	4,2	3 151	2,0	3 393	2,2
Bezrobotni po zakończeniu realizacji kontraktu socjalnego	320	0,21	247	0,16	73	0,05

Źródło: Sprawozdanie o rynku pracy MPiPS– 01, grudzień 2013 r.
*Dane dotyczące udziału ogółu osób bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy obliczone zostały w stosunku do ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych.
**Dane dotyczące udziału bezrobotnych kobiet oraz mężczyzn będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy wyliczone zostały również w stosunku do ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych.

Najbardziej licznymi kategoriami były:

- osoby długotrwale bezrobotne 58,7 % ogólnej liczby bezrobotnych (w 2012 r. 56,2 %),
- Bezrobotni bez wykształcenia średniego 50,7 % (w 2012 r. 51,0 %),
- Bezrobotni bez doświadczenia zawodowego 30,0 % (w 2012 r. 30,4 %),
- Bezrobotni do 25 roku życia 21,2 % (w 2012 r. 22,7 %),
- Bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych 25,4 % (w 2012 r. 24,7 %),
- Bezrobotne kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka tj. 24,8 % (w 2012 r. 23,7 %) [63],
- Bezrobotni powyżej 50 roku życia 19,1 % (w 2012 r. 17,5 %).

[62] Według ostatnich dostępnych danych statystycznych osoby niepełnosprawne stanowią mniej niż $^1/_6$ populacji ludności w województwie. Według danych GUS na podstawie NSP z 2002 r. w województwie podkarpackim było 316 146 osób niepełnosprawnych, co stanowiło 15 % ludności województwa oraz 5,8 % ogółu niepełnosprawnych w kraju. Osób niepełnosprawnych z orzeczonym stopniem o niepełnosprawności odnotowano w województwie podkarpackim 248 221 osób. Powiatowe zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności tylko w 2009 i 2010 roku wydały łącznie 95 400 orzeczeń o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności. Źródło: Diagnoza do strategii województwa podkarpackiego 2007–2020 s. 13. Obserwatorium Integracji Społecznej. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie.

[63] Odsetki w przypadku grupy bezrobotnych kobiet obliczono w stosunku do ogółu bezrobotnych kobiet. Pozostałe udziały dotyczące bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy zostały wykazane w stosunku do liczby bezrobotnych ogółem.

3. Pozostałe grupy osób ujmowane w statystykach urzędów pracy

W ewidencji powiatowych urzędów pracy naszego województwa na koniec grudnia 2013 r. odnotowano także:

- 2 535 poszukujących pracy, w tym 1 273 niepełnosprawnych i nie pozostających w zatrudnieniu (na koniec 2012 analogicznie również 2 597 i 1 341),
- 12 cudzoziemców z krajów Unii Europejskiej z prawem do zasiłku (2012 r. – 14 cudzoziemców).
- 6 074 bezrobotnych poprzednio pracujących, zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy (w 2012 r. 4 700),
- 10 496 osoby bezrobotne w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki (w 2012 r. 10 879).

TABELA 25. ZESTAWIENIE POZOSTAŁYCH GRUP BEZROBOTNYCH ODNOTOWANYCH W STATYSTYKACH POWIATOWYCH URZĘDÓW PRACY. STAN NA 31 GRUDNIA 2013 r.

WYSZCZEGÓLNIENIE	LICZBA BEZRO– –BOTNYCH OGÓŁEM	%*	KOBIETY	%**	MĘŻCZYŹNI	%**
1	2	3	4	5	6	7
Bezrobotni poprzednio pracujący, zwolnieni z przyczyn dotyczących zakładu pracy	6 074	3,9	2 914	1,9	3 160	2,0
Bezrobotni w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki w tym:	10 496	6,8	5 713	3,7	4 783	3,1
Bezrobotni, którzy ukończyli szkołę wyższą do 27 roku życia	3 151	2,0	2 244	1,5	907	0,6

Źródło: Sprawozdanie o rynku pracy MPiPS – 01 za grudzień 2013 r.

* Dane dotyczące udziału ogółu osób bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy obliczone zostały w stosunku do ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych.

**Dane dotyczące udziału bezrobotnych kobiet oraz mężczyzn będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy obliczone zostały również w stosunku do ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych.
Odsetki nie zawsze sumują się do 100,0 z powodu zastosowania elektronicznej metody obliczania. Dopuszczalne różnice zawarte są w przedziale 0,1÷ 0,2 % .

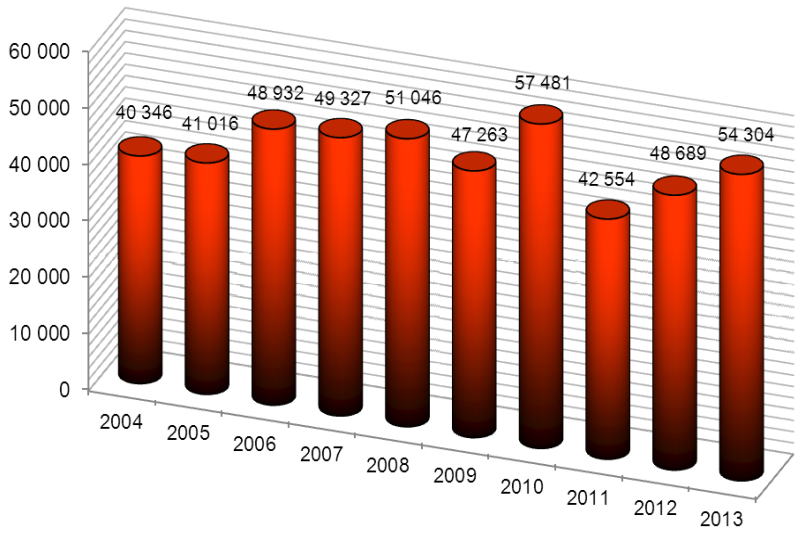
4. Wolne miejsca pracy i aktywizacji zawodowej

W okresie 2004 – 2013 największą ilość ofert pracy w województwie podkarpackim odnotowano w 2010 r. (57 481), co może stanowić tzw. dominantę. W latach 2005 – 2008 na rynku pracy naszego województwa następował wzrost liczby wolnych miejsc pracy i aktywizacji zawodowej [64]. W 2009 r. odnotowano ich spadek w porównaniu do trzech poprzednich lat (największy w porównaniu do 2008 r. o 3 783 oferty). W 2010 nastąpiła ww. kumulacja ofert w badanym przedziale czasowym. W okresie 2011 r. ponownie nastąpił spadek w stosunku do pięciu poprzednich lat. Warto nadmienić, iż w porównaniu do 2011 r. (N = 42 554 = 100%) nastąpił w 2012 r. wzrost o 6 135 ofert pracy (14,4 %), a w 2013 o 11 750 ofert (27,6 %).

Możliwe, iż sytuacja taka mogła zaistnieć w związku ze stabilizującym się rynkiem pracy w nowych krajach członkowskich UE i pozytywnym efektem działań podjętych w państwach „starej unii", gdzie odnotowano pewne symptomy ograniczenia niekorzystnych skutków najnowszych zjawisk i procesów ekonomicznych. W 2013 r. pracodawcy zgłosili do powiatowych urzędów pracy łącznie 54 304 wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej, z których 26 050 (48,0 %) było ofertami pracy subsydiowanej (w 2012 r. oferty pracy subsydiowanej stanowiły 51,6 % ogółu wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej). Spośród ogólnej liczby ofert zgłoszonych w 2013 r. 12 700 tj. 23,4 % pochodziło z sektora publicznego, 1 282 tj. 2,4 % stanowiły oferty dla osób, którym nie upłynął okres 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki. Niewielka ilość wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej dotyczyła osób z orzeczoną grupą niepełnosprawności, zdolnych jednocześnie do podjęcia pracy – 3 118 ofert pracy tj. 5,7 % ogółu ofert adresowanych było dla tej grupy osób pozostających w szczególnej sytuacji na rynku pracy.

[64] Oferta pracy czyli wolne miejsce pracy i aktywizacji zawodowej oznacza zgłoszenie przez pracodawcę do powiatowego urzędu pracy co najmniej jednego wolnego miejsca zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej (tj. wykonywanie określonej pracy lub usługi w wyniku zawarcia przez strony określonej umowy cywilnoprawnej) dla uzyskania fachowej pomocy w znalezieniu odpowiedniego pracownika. Wolne miejsce pracy lub aktywizacji zawodowej (oferta pracy) jest to również miejsce aktywizacji zawodowej zgłoszone przez osoby zainteresowane do PUP i przyjęte do realizacji (staż, przygotowanie zawodowe osób dorosłych, prace społecznie użyteczne). Źródło definicji: Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. „O promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy" Dz. U. Nr 99 poz. 1001, z późniejszymi zmianami.

Wykres 9. Wolne miejsca pracy i aktywizacji zawodowej (oferty pracy) zgłoszone do PUP w latach 2004 – 2013.

Źródło: Zestawienie na podstawie sprawozdania MPiPS-01 o rynku pracy za poszczególne lata.

Tabela 26. Wolne miejsca pracy i aktywizacji zawodowej według powiatów.

Liczba ofert pracy (wolnych miejsc pracy i aktywizacji zawodowej)					
POWIATY	zgłoszonych w okresie		z rubryki 3		Wzrost / spadek w porównaniu do 2012 r.
	2012 r.	2013 r.	liczba ofert zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej	miejsca aktywizacji zawodowej	
1	2	3	4	5	6
Bieszczadzki	780	791	463	328	11
Brzozowski	1 365	1463	593	870	98
Dębicki	2 574	2694	2250	444	120
Jarosławski	3 193	3198	2033	1 165	5
Jasielski	1 805	2245	1338	907	440
Kolbuszowski	904	1245	803	442	341
Krośnieński	1 061	1258	957	301	197
Leski	572	589	212	377	17
Leżajski	1 766	1832	819	1 013	66
Lubaczowski	1 412	1431	818	613	19
Łańcucki	1 320	1300	807	493	-20
Mielecki	4 245	4667	3823	844	422
Niżański	1 492	1551	770	781	59
Przemyski	795	847	484	363	52
Przeworski	2 065	2198	854	1 344	133

Ropczycko-sędziszowski	1 643	1601	652	949	-42
Rzeszowski	2 795	2865	1823	1 042	70
Sanocki	1 487	1768	1340	428	281
Stalowowolski	1 990	2721	1887	834	731
Strzyżowski	1 451	1570	685	885	119
Tarnobrzeski	1 032	1477	1004	473	445
Krosno	1 371	2181	1688	493	810
Przemyśl	1 618	1940	1265	675	322
Rzeszów	8 779	9418	8342	1 076	639
Tarnobrzeg	1 174	1454	875	579	280
Województwo	**48 689**	**54 304**	**36 585**	**17 719**	**5 615**

Źródło: Na podstawie sprawozdań o rynku pracy MPiPS– 01 za lata 2012 i 2013.

Pomimo wzrostu w stosunku do roku poprzedniego liczby ofert pracy zgłoszonych do powiatowych urzędów pracy, potrzeby w tym zakresie nadal są dalekie od sytuacji w pełni stabilnego rynku, z lekką przewagą nadwyżki miejsc pracy. Na powyższy deficyt pracy wpływa również znaczne zróżnicowanie przestrzenne ilości ofert zgłaszanych do publicznego pośrednictwa pracy w poszczególnych powiatach. W okresie 2013 roku w większości PUP odnotowano wzrost liczby wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej, co dotyczyło 23 powiatów lub miast na prawach powiatów. Największy wzrost ofert zatrudnienia lub aktywizacji zawodowej nastąpił w :

- Krośnie wzrost o 810 wolnych miejsc pracy / aktywizacji zawodowej,
- powiecie stalowowolskim (731),
- Rzeszowie (639),
- Powiecie tarnobrzeskim (445),
- Jasielskim (440),
- Mieleckim (422).

Warto wspomnieć również o mniej licznych spadkach liczby ofert pracy w następujących powiatach ropczycko-sędziszowskim (42) i łańcuckim (20).

W roku 2013 r. najwięcej wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej zgłosili pracodawcy z terenu następujących powiatów lub miast na prawach powiatów:

- Rzeszowa – 9 418 wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej,
- mieleckiego – 4 667,
- jarosławskiego – 3 198,
- rzeszowskiego – 2 865,

- stalowowolskiego – 2 721,
- dębickiego – 2 694,
- jasielskiego – 2 245.

Najmniej zaś z powiatów:

- leskiego – 589 wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej,
- bieszczadzkiego – 791,
- przemyskiego – 847,
- kolbuszowskiego – 1 245.

Tabela 27. Wolne miejsca pracy i aktywizacji zawodowej subsydiowane z Funduszu Pracy.

POWIAT	Liczba Wolnych miejsc pracy i aktywizacji zawodowej zgłoszonych w okresie 2013 r.	w tym: subsydiowane z funduszu pracy	% udział subsydiowanych miejsc pracy i aktywizacji zawodowej w ogółem.
1	2	3	4
bieszczadzki	791	430	54,4
brzozowski	1463	1 240	84,8
dębicki	2694	1 095	40,6
jarosławski	3198	1 994	62,4
jasielski	2245	1 379	61,4
kolbuszowski	1245	630	50,6
krośnieński	1258	522	41,5
leski	589	477	81,0
leżajski	1832	1 220	66,6
lubaczowski	1431	1 029	71,9
łańcucki	1300	837	64,4
mielecki	4667	1 429	30,6
niżański	1551	1 193	76,9
przemyski	847	703	83,0
przeworski	2198	1 821	82,8
ropczycko-sędziszowski	1601	1 199	74,9
rzeszowski	2865	1 191	41,6
sanocki	1768	857	48,5
stalowowolski	2721	1 152	42,3
strzyżowski	1570	1 052	67,0
tarnobrzeski	1477	732	49,6
Krosno	2181	694	31,8
Przemyśl	1940	1 204	62,1
Rzeszów	9418	1 170	12,4
Tarnobrzeg	1454	800	55,0
województwo	**54 304**	**26 050**	**48,0**

Źródło: Na podstawie sprawozdań o rynku pracy MPiPS– 01 za 2013 r.

Wolne miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej, które zostały subsydiowane ze środków Funduszu Pracy łagodziły, w pewnym zakresie trudną sytuację na rynku pracy w poszczególnych powiatach. W 2013 roku największy udział ofert subsydiowanych w ogólnej liczbie wolnych miejsc pracy i aktywizacji zawodowej odnotowano w powiatach:

- brzozowskim – 84,8 %,
- przemyskim – 83,0 %,
- przeworskim – 82,8 %,
- leskim – 81,0 %,
- niżańskim – 76,9 %,
- ropczycko-sędziszowskim – 74,9 %.

Najniższy zaś w powiatach „ziemskich" lub „grodzkich":

- Rzeszowie – 12,4 %,
- mieleckim – 30,6 %,
- Krośnie – 31,8 %,
- dębickim – 40,6 %,
- krośnieńskim – 41,5 %,
- rzeszowskim – 41,6 %,
- stalowowolskim – 42,3 %.

W województwie podkarpackim w 2013 r. na jedno wolne miejsce pracy i miejsce aktywizacji zawodowej przypadało średnio 34 bezrobotnych (w 2012 roku – 36 bezrobotnych). Przy czym w 17 powiatach liczba ta była wyższa lub równa średniej dla województwa, a w pozostałych 8 niższa. Sytuacja w tym zakresie była najkorzystniejsza w: Rzeszowie gdzie na 1 miejsce zatrudnienia przypadało 12 bezrobotnych, Krośnie (14), powiecie mieleckim (20) i Tarnobrzegu (25). Natomiast znacznie bardziej niekorzystna w powiatach: przemyskim (85), krośnieńskim (67), brzozowskim (58), łańcuckim (57), jasielskim (55), leskim (54), ropczycko – sędziszowskim i strzyżowskim (po 47), niżańskim (46), rzeszowskim (41) i kolbuszowskim (40).

Tabela 28. Średnia liczba bezrobotnych przypadających na 1 wolne miejsce pracy i aktywizacji zawodowej w okresie 2013 r.

POWIAT	średnia liczba bezrobotnych (w m-cu)	średnia liczba wolnych miejsc pracy i aktywizacji zawodowej (w m-cu)	średnia liczba bezrobotnych przypadających na jedno wolne miejsce pracy i aktywizacji zawodowej (w m-cu)
1	2	3	4
bieszczadzki	2 054	66	31
brzozowski	7 067	122	58
dębicki	8 248	225	37
jarosławski	10 232	267	38
jasielski	10 203	187	55
kolbuszowski	4 109	104	40
krośnieński	7 059	105	67
leski	2 664	49	54
leżajski	5 543	153	36
lubaczowski	4 260	119	36
łańcucki	6 191	108	57
mielecki	7 782	389	20
niżański	5 932	129	46
przemyski	6 020	71	85
przeworski	6 734	183	37
ropczycko - sędziszowski	6 308	133	47
rzeszowski	9 804	239	41
sanocki	5 634	147	38
stalowowolski	6 833	227	30
strzyżowski	6 165	131	47
tarnobrzeski	3 373	123	27
Krosno	2 577	182	14
Przemyśl	5 173	162	32
Rzeszów	9 473	785	12
Tarnobrzeg	3 050	121	25
województwo	**152 488**	**4 525**	**34**

Źródło: Na podstawie sprawozdań o rynku pracy MPiPS– 01 za okres 2013 r.

Analizując natomiast zgłoszone w 2013 r. wolne miejsca pracy i aktywizacji zawodowej według Polskiej Klasyfikacji Działalności należy podkreślić, że największą ich liczbę zgłosili pracodawcy z następujących sekcji:

- handlu hurtowego i detalicznego (w tym naprawy pojazdów samochodowych i motocykli) – 10 049 (tj. 18,6 % ogółu zgłoszonych w okresie 2013 r. ofert pracy według PKD),
- przetwórstwa przemysłowego – 8 678 (16,1 %),
- administracji publicznej i obrony narodowej; obowiązkowych zabezpieczeń społecznych – 6 409 (11,9 %),

- budownictwa – 4 703 (8,7 %),
- działalności w zakresie usług administrowania i działalności wspierająca – 4 097 (7,6 %),
- edukacji – 3 244 (6,0 %).

Wolne miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej adresowane były najczęściej do osób bezrobotnych z następujących grup zawodów:

- pracownicy usług osobistych i sprzedawcy – 15 397 (tj. 28,5 % ogółu zgłoszonych ofert pracy [65]),
- robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy – 9 147 (17,0 %),
- pracownicy biurowi – 7 541 (14,0 %),
- technicy i inny średni personel – 6 595 (12,2 %),
- pracownicy przy pracach prostych – 5 673 (10,5 %),
- specjaliści – 4 636 (8,6 %),
- operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń – 4 302 (8,0 %).

Tabela 29. Wolne miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej wg grup zawodów.

Grupy zawodów	kody zaw.	zgłoszone w I półroczu 2013	zgłoszone w II półroczu 2013	ogółem w 2013 roku	Rozkład procentowy *
1	2	3	4	5	6
Parlamentarzyści, wyżsi urzędnicy i kierownicy	**1**	**214**	**152**	**366**	**0,7**
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i dyrektorzy generalni	11	9	10	19	5,2
Kierownicy ds. zarządzania i handlu	12	108	53	161	44,0
Kierownicy ds. produkcji i usług	13	76	67	143	39,1
Kierownicy w branży hotelarskiej, handlu i innych branżach usługowych	14	21	22	43	11,7
Specjaliści	**2**	**2 524**	**2 112**	**4 636**	**8,6**
Specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych	21	487	413	900	19,4
Specjaliści ds. zdrowia	22	450	350	800	17,3
Specjaliści nauczania i wychowania	23	550	504	1 054	22,7
Specjaliści ds. ekonomicznych i zarządzania	24	617	585	1 202	25,9
Specjaliści ds. technologii informacyjno – komunikacyjnych	25	119	84	203	4,4
Specjaliści z dziedziny prawa, dziedzin społecznych i kultury	26	301	176	477	10,3

[65] Ogół zgłoszonych ofert pracy oznacza wolne miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej zgłoszone przez pracodawców do powiatowych urzędów pracy zarówno w określonych grupach zawodowych lub zawodach jak i wśród ofert pracy bez określonego przez zgłaszającego zawodu w okresie 2013 roku.

Technicy i inny średni personel	**3**	**3 974**	**2 621**	**6 595**	**12,2**
Średni personel nauk fizycznych, chemicznych i technicznych	31	865	336	1 201	18,2
Średni personel ds. zdrowia	32	542	443	985	14,9
Średni personel ds. biznesu i administracji	33	1 844	1 351	3 195	48,4
Średni personel z dziedziny prawa, spraw społecznych, kultury i pokrewny	34	617	385	1 002	15,2
Technicy informatycy	35	106	106	212	3,2
Pracownicy biurowi	**4**	**4 553**	**2 988**	**7 541**	**14,0**
Sekretarki, operatorzy urządzeń biurowych i pokrewni	41	2 921	1 600	4 521	60,0
Pracownicy obsługi klienta	42	421	256	677	9,0
Pracownicy ds. finansowo-statystycznych i ewidencji materiałowej	43	904	752	1 656	22,0
Pozostali pracownicy obsługi biura	44	307	380	687	9,1
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	**5**	**9 610**	**5 787**	**15 397**	**28,5**
Pracownicy usług osobistych	51	4 390	2 060	6 450	41,9
Sprzedawcy i pokrewni	52	4 585	3 279	7 864	51,1
Pracownicy opieki osobistej i pokrewni	53	273	210	483	3,1
Pracownicy usług ochrony	54	362	238	600	3,9
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	**6**	**187**	**83**	**270**	**0,5**
Rolnicy produkcji towarowej	61	122	42	164	60,7
Leśnicy i rybacy	62	65	41	106	39,3
Rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby	63	0	0	0	0,0
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	**7**	**4 588**	**4 559**	**9 147**	**17,0**
Robotnicy budowlani i pokrewni (z wyłączeniem elektryków)	71	1 631	1 359	2 990	32,7
Robotnicy obróbki metali, mechanicy maszyn i urządzeń i pokrewni	72	1 390	1 756	3 146	34,4
Rzemieślnicy i robotnicy poligraficzni	73	184	113	297	3,2
Elektrycy i elektronicy	74	420	425	845	9,2
Robotnicy w przetwórstwie spożywczym, obróbce drewna, produkcji wyrobów tekstylnych i pokrewni	75	963	906	1 869	20,4
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	**8**	**2 102**	**2 200**	**4 302**	**8,0**
Operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych	81	959	762	1 721	40,0
Monterzy	82	113	327	440	10,2
Kierowcy i operatorzy pojazdów	83	1 030	1 111	2 141	49,8
Pracownicy przy pracach prostych	**9**	**3 272**	**2 401**	**5 673**	**10,5**
Pomoce domowe i sprzątaczki	91	859	691	1 550	27,3
Robotnicy pomocniczy w rolnictwie, leśnictwie I rybołówstwie	92	45	20	65	1,1
Robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie i transporcie	93	1 336	932	2 268	40,0
Pracownicy pomocniczy przygotowujący posiłki	94	527	340	867	15,3
Sprzedawcy uliczni i pracownicy świadczący usługi na ulicach	95	6	10	16	0,3
Ładowacze nieczystości i inni pracownicy przy pracach prostych	96	499	408	907	16,0
Siły zbrojne	**0**	**0**	**0**	**0**	**0,0**
Oficerowie sił zbrojnych	01	0	0	0	---
Podoficerowie sił zbrojnych	02	0	0	0	---
Żołnierze szeregowi	03	0	0	0	---
Oferty pracy „bez zawodu" **	A	**4**	**4**	**8**	**0,01**
Razem oferty z zawodem	B	**31 024**	**22 903**	**53 927**	**99,99**
Oferty ogółem	AB	**31 028**	**22 907**	**53 935**	**100,0**

Źródło: Sprawozdanie MPiPS-01 o rynku pracy załącznik 3 Bezrobotni oraz oferty pracy według zawodów i specjalności.

* W jednocyfrowych grupach zawodów odsetek obliczono w stosunku do liczby ofert pracy ogółem, posiadających dany zawód (razem posiadający zawód). Natomiast wartości procentowe odpowiadające grupom dwucyfrowym obliczono dla danej grupy, prezentując rozkład wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej w ramach grupy.

** Oferty pracy bez zawodu oznaczają iż pracodawca podczas zgłoszenia do PUP wolnego miejsca pracy lub

miejsca aktywizacji zawodowej poszukuje pracownika bez konieczności posiadania świadectwa (dyplomu) ukończenia kształcenia szkolnego lub kursowego oraz bez konieczności posiadania udokumentowanej ciągłości pracy w okresie przez minimum 6 miesięcy w tym samym zawodzie.
W przypadku „ofert bez zawodu" obliczono udział osób ofert pracy bez zawodu w ogólnej liczbie ofert (oferty ogółem) zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy w województwie podkarpackim w okresie 2013 r. Według sprawozdań MPiPS-01 w okresie 2013 r. zgłoszono łącznie 54 304 ofert pracy. Liczba ofert pracy zamieszczona w powyższym zestawieniu tabelarycznym (53 935) zmniejszona została o oferty z realizacji których pracodawcy zrezygnowali.

W porównaniu liczby ofert pracy zgłoszonych w okresie 2012 r. do 2013 r. w przypadku większości tj. prawie ¾ grup (8 na 11 grup) odnotowano wzrost liczby ofert pracy. W przypadku dwóch grup zawodów odnotowano spadki.

Największe wzrosty dotyczyły następujących niżej wymienionych grup zawodów [66] :

- robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy – wzrost o 1 809 wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej,
- operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń – 1 066,
- pracownicy usług osobistych i sprzedawcy – 1 011
- technicy i inny średni personel – 779,
- pracownicy biurowi – 418,
- specjaliści – 252,
- pracownicy przy pracach prostych – 208,
- rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy – 58.

Nieznaczne spadki liczby ofert odnotowano w przypadku dwóch grup zawodowych:

- parlamentarzyści, wyżsi urzędnicy i kierownicy – spadek o 78 wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej,
- w grupie „bez zawodu" – spadek o 12 ofert.

[66] W grupie „siły zbrojne" nie odnotowano ofert pracy.

Tabela 30. Wolne miejsca pracy i aktywizacji zawodowej według grup zawodów zgłoszone w latach 2012 – 2013

Grupy zawodów	kody zaw.	Wolne miejsca pracy i aktywizacji zawodowej zgłoszone w okresie :		Wzrost / spadek w porównaniu do 2012 r.
		2012 r.	2013 r.	
1	2	3	4	5
Parlamentarzyści, wyżsi urzędnicy i kierownicy	1	444	366	-78
Specjaliści	2	4 384	4 636	252
Technicy i inny średni personel	3	5 816	6 595	779
Pracownicy biurowi	4	7 123	7 541	418
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	5	14 386	15 397	1011
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	6	212	270	58
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	7	7 338	9 147	1809
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	8	3 236	4 302	1066
Pracownicy przy pracach prostych	9	5 465	5 673	208
Siły zbrojne	0	0	0	0
oferty „bez zawodu”	00	20	8	-12
oferty w zawodach	---	48 404	53 927	5 523
oferty ogółem	**99**	**48 424**	**53 935**	**5 511**

Źródło: Sprawozdanie MPiPS-01 o rynku pracy załącznik 3 Bezrobotni oraz oferty pracy według zawodów i specjalności.

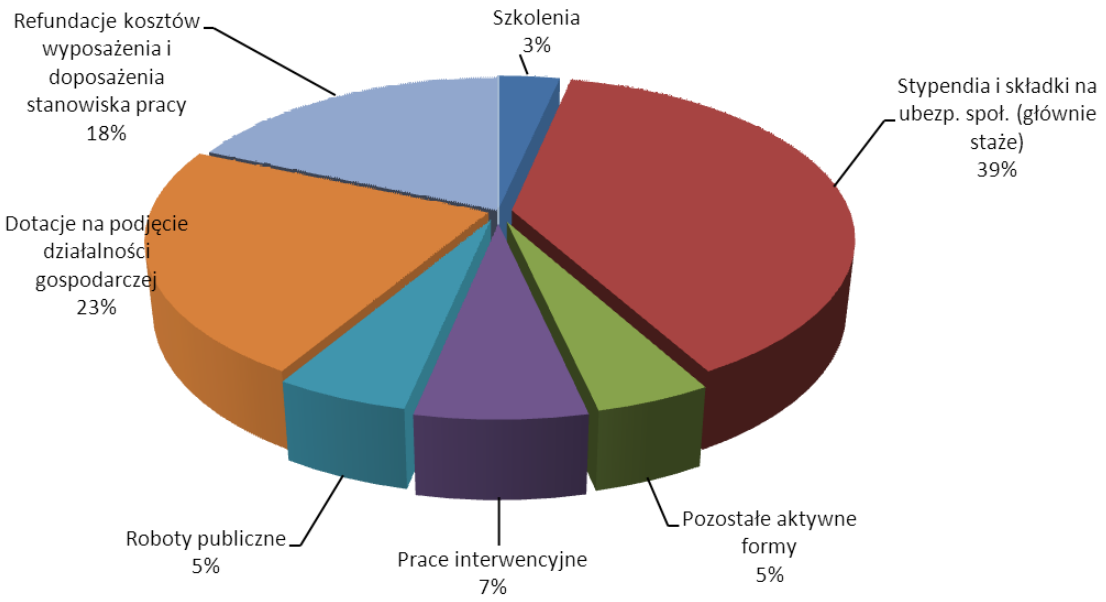
Z analizy zgłoszonych przez pracodawców do powiatowych urzędów pracy wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej wynika, iż podobnie jak w latach ubiegłych, pracodawcy za pośrednictwem urzędów pracy częściej poszukiwali pracowników do prac, które nie wymagają posiadania specjalistycznych umiejętności czy wysokiego poziomu wykształcenia. Urzędy pracy zajmują się głównie bezrobotnymi i poszukującymi pracy posiadającymi stosunkowo niskie kwalifikacje. Stąd też z uwagi na dużą podaż bezrobotnych mogących pracować na stanowiskach robotniczych jest to nadal w dalszej perspektywie najbardziej dogodny sposób pozyskania pracowników.

5. Wydatki z Funduszu Pracy na aktywne formy promocji zatrudnienia

W 2013 roku środki z Funduszu Pracy na aktywne formy promocji zatrudnienia i przeciwdziałania bezrobociu przekazywane były bezpośrednio samorządom powiatowym według ustalonego przez MPiPS algorytmu. Na działania w tym zakresie wydatkowano z Funduszu Pracy łącznie 246,80 mln. zł. (w 2012 204,0 mln. zł). Z tej kwoty:

- 94,90 mln. zł. (tj. 38,5 % ogółu wydatków na aktywne formy) przeznaczono na stypendia,
- 56,8 mln. zł. (tj. 23,0 %) środków na podjęcie przez bezrobotnych działalności gospodarczej,
- 45,4 mln. zł. (tj. 18,4 %) środków w ramach refundacji pracodawcom kosztów zatrudnienia osoby bezrobotnej,
- 16,7 mln. zł. (tj. 6,8 %) na prace interwencyjne,
- 13,2 mln. zł. (tj. 5,3 %) na roboty publiczne,
- 11,4 mln. zł. (tj. 4,6 %) na pozostałe aktywne formy,
- 8,4 mln. zł. (tj. 3,4 %) na szkolenia.

Wykres 10. Struktura wydatków z Funduszu Pracy w 2013 r. (w %).

Źródło: Sprawozdanie o przychodach i wydatkach Funduszu Pracy MPiPS– 02.

Tabela 31. Wydatki z Funduszu Pracy w 2012 i 2013 roku, (w mln. zł).

Lp	Kategorie wydatków	2012	%	2013	%
1	2	3	4	5	6
1	Prace interwencyjne	14,7	7,2	16,7	6,8
2	Roboty publiczne	11,9	5,8	13,20	5,3
3	Dotacje na podjęcie działalności gospodarczej	46,7	22,9	56,80	23,0
4	Refundacja na wyposażenie i doposażenie stanowiska pracy	36,4	17,8	45,40	18,4
5	Na szkolenia	7,9	3,9	8,40	3,4
6	Na stypendia i składki na ubezpieczenia społeczne (w tym staż, przygotowanie zawodowe oraz aktywizację zawodową za okres nauki)	76,4	37,5	94,90	38,5
7	Pozostałe aktywne formy	10,0	4,9	11,40	4,6
8	**Ogółem**	**204,0**	**100,0**	**246,80**	**100,0**

Źródło: Sprawozdania MPiPS-02 o dochodach i wydatkach Funduszu Pracy za lata 2012 i 2013 r.

6. Zwolnienia z przyczyn niedotyczących pracowników

W okresie 2013 r. zgłoszenia przez pracodawców zamiaru dokonania zwolnień z przyczyn niedotyczących pracowników były na wyższym poziomie niż w roku poprzednim. Zamiar zwolnienia z tych przyczyn zgłosiło ogółem 38 zakładów planujących zwolnienie 2 106 pracowników (w 2012 roku 34 zakłady i 1 273 pracowników).

Wypowiedzenia umów o pracę z przyczyn niedotyczących pracowników w 2013 r. otrzymało 1 235 osób (z tego 212 pracowników z 19 zakładów sektora publicznego oraz 1 023 pracowników z 51 zakładów sektora prywatnego). Ponadto na koniec grudnia 2013 roku na dalsze wypowiedzenia oczekiwało jeszcze ogółem 296 pracowników z 8 zakładów pracy (tj. 4 z sektora publicznego i 4 z prywatnego).

W analogicznym okresie porównawczym (tj. w 2012 r.) wypowiedzenia umów o pracę z przyczyn niedotyczących pracowników otrzymało 1 050 osób (z tego 150 pracowników

z 21 zakładów sektora publicznego oraz 900 pracowników z 32 zakładów sektora prywatnego). Ponadto na koniec grudnia 2012 r. na dalsze wypowiedzenia oczekiwało jeszcze ogółem 3 592 pracowników z 96 zakładów pracy (tj. 43 z sektora publicznego i 53 z prywatnego). [67]

Osoby zwolnione z przyczyn niedotyczących pracowników stanowiły ok. 3,9 % ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w województwie podkarpackim według stanu na koniec grudnia 2013 roku (2012 r. – ok. 3 %). Z łącznej liczby nowo zarejestrowanych bezrobotnych w 2013 roku (171 300), 7 929 osób tj. ok. 4,6 % przed zarejestrowaniem w powiatowym urzędzie pracy było uprzednio zwolnionych z przyczyn lezących po stronie zakładu pracy (w okresie 2012 r. 2,7 %).

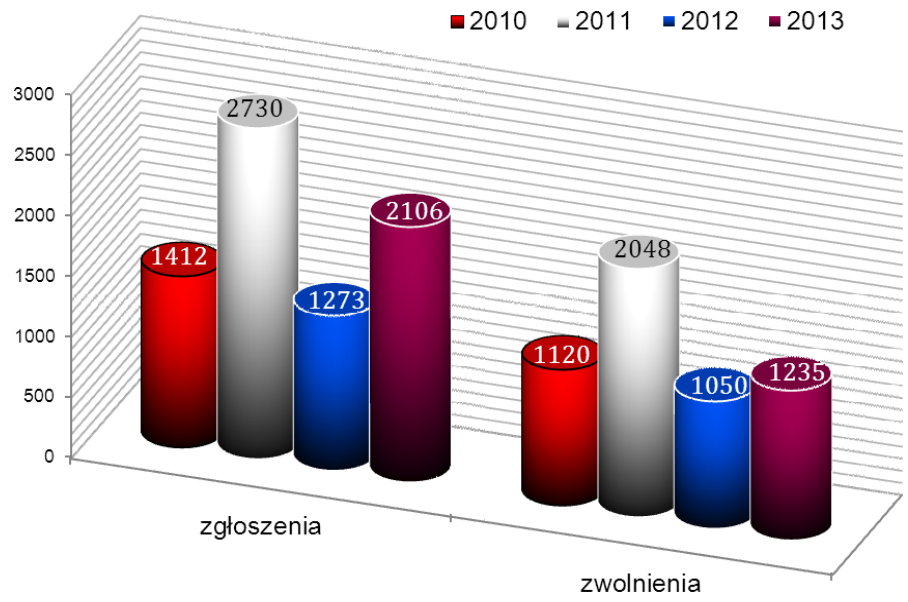
Tabela 32. Zgłoszenia zwolnień z przyczyn niedotyczących pracowników w poszczególnych powiatach w okresie 2013 roku.

POWIAT	Ogółem pracowników	Pracowników z zakładów z sektora publicznego	Pracowników z zakładów z sektora prywatnego
1	2	3	4
bieszczadzki	0	0	0
brzozowski	30	0	30
dębicki	0	0	0
jarosławski	137	137	0
jasielski	287	62	225
kolbuszowski	6	6	0
krośnieński	0	0	0
leski	0	0	0
leżajski	249	0	249
lubaczowski	10	0	10
łańcucki	122	0	122
mielecki	54	0	54
niżański	0	0	0
przemyski	0	0	0
przeworski	80	0	80
ropczycko - sędziszowski	6	0	6
rzeszowski	40	0	40
sanocki	591	0	591
stalowowolski	56	56	0
strzyżowski	0	0	0
tarnobrzeski	28	0	28
Krosno	20	0	20
Przemyśl	0	0	0
Rzeszów	268	26	242
Tarnobrzeg	122	107	15
województwo	2 106	394	1 712

[67] Źródło: Sprawozdania o rynku pracy MPiPS-01 za 2012 rok. Dane dotyczą kumulatywnych zwolnień w roku, ujętych w drugiej części działu czwartego sprawozdania.

Źródło: Sprawozdania MPiPS-01 o rynku pracy za 2013 rok.

Wykres 10. Osoby zgłoszone oraz zwolnione z przyczyn niedotyczących pracowników w województwie podkarpackim w latach 2010 – 2013 r.

Źródło: Sprawozdania o rynku pracy MPiPS-01 z okresu lat 2010 - 2013.

PODSUMOWANIE

W okresie 2013 r. w porównaniu do lat minionych poziom bezrobocia znacząco nie uległ wzrostowi. Należy jednakże pamiętać, iż rozpatrujemy w niniejszym opracowaniu tylko poziom wynikający z rejestracji osób bezrobotnych w powiatowych urzędach pracy. W stosunku do roku poprzedniego (2012 r.) liczba osób bezrobotnych wzrosła o 409 osób. Poziom fluktuacji klientów przez instytucje powiatowych urzędów pracy był jednak na znacznie wyższym poziomie, o czym szerzej w podrozdziale dotyczącym bilansu osób bezrobotnych.

Stopa bezrobocia w granicach administracyjnych województwa podkarpackiego pozostała na tym samym poziomie i to zarówno w województwie podkarpackim (16,4% grudzień 2012 r. i grudzień 2013 r.) jak i na terenie Polski (13,4 % grudzień 2012 r. i grudzień 2013 r.). Dane porównawcze zostały skorygowane przez GUS w odpowiednich wartościach procentowych dotyczących stopy bezrobocia rejestrowanego według stanu na 31 grudnia 2012 r. Poniżej scharakteryzowano główne procesy zachodzące na regionalnym rynku pracy.

Specyfika rynku pracy w zakresie poziomu bezrobocia i głównych tendencji społecznych, w tym promocji zatrudnienia w 2013 r. była następująca :

- Powyżej ½ ogólnej populacji bezrobocia rejestrowanego stanowiły kobiety tj. 50,2 % w roku 2013, podczas gdy rok wcześniej 50,6 %. Bezrobotne kobiety to nadal głównie osoby młode w wieku od 18 do 34 lat (54,6 % ogółu bezrobotnych kobiet). Częściej niż mężczyźni posiadają wyższy poziom wykształcenia, a pomimo to przeważają wśród ogółu osób długotrwale bezrobotnych. Według stanu na koniec 2013 r. bezrobotne kobiety stanowiły 55,6 % osób długotrwale bezrobotnych. (rok wcześniej 58,1 %).
- Utrzymujący się od dłuższego czasu wysoki poziom bezrobotnych zamieszkałych na terenach wiejskich. Bezrobotni zamieszkali na wsi stanowili 63,2 % bezrobotnych ogółem. Były to głównie osoby młode w wieku do 34 lat – 54,0 % ogółu bezrobotnych zamieszkałych na wsi, posiadające niskie wykształcenie tj. gimnazjalne i poniżej lub zasadnicze zawodowe – 33,5 % ogółu bezrobotnych na wsi. Bezrobotni z terenów wiejskich z powodu większych trudności podjęcia zatrudnienia w pobliżu

- miejsca zamieszkania posiadają krótki staż zawodowy (38,5 % z nich posiadało staż do 5 lat, a 25,1 % przed rejestracją w urzędzie pracy w ogóle jeszcze nie pracowało). Nieznacznie mniej niż ½ tj. 42,8 % bezrobotnych zamieszkałych na wsi pozostaje bez pracy przez okres powyżej 12 miesięcy.
- Odnotowano wzrost liczby osób bezrobotnych powyżej 12 miesięcy. Znaczna grupa osób długo oczekiwała na możliwość podjęcia zatrudnienia. Osoby długotrwale bezrobotne stanowiły 58,7 % ogólnej liczby bezrobotnych (w 2012 r. – 56,2 % ogółu) [68].
- Ponad ½ bezrobotnych tj. 50,7 % posiadała również niski poziom wykształcenia: zasadnicze zawodowe – 30,3 % oraz gimnazjalne i poniżej – 20,4 % ogółu bezrobotnych. Wykształcenie wyższe posiadało 13,7 % zarejestrowanych i wielkość ta ulega zwiększeniu, wraz ze wzrostem kompetencji i kwalifikacji odnotowanym w ogólnej strukturze ludności.
- Osoby młode, tj. w wieku od 18 do 34 lat stanowiły 51,6 % ogółu bezrobotnych (z tego 21,2 % w wieku od 18 do 24 lat). Podkreślić również należy, iż bezrobotni w wieku mobilnym (do 44 lat) stanowią prawie ¾ ogólnej liczby bezrobotnych.
- Brak jakiegokolwiek doświadczenia zawodowego lub jego dezaktualizacja obejmowała znaczną grupa osób bezrobotnych w PUP (61,6 %) w tym: 23,2 % bezrobotnych przed zarejestrowaniem jeszcze nie pracowało, a 38,4 % posiadało krótki staż pracy tj. do 5 lat, co w przypadku wymagań stawianych przez pracodawców związanych z posiadaniem ugruntowanego doświadczenia zawodowego, co dodatkowo komplikowało sytuacje na rynku pracy i stanowiło barierę w efektywnym wykorzystaniu potencjału ludzkiego w regionie.

W okresie 2013 roku na rynku pracy województwa podkarpackiego zanotowano również:

- Większą liczbę zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy (171 300) niż wyrejestrowanych (170 891) bezrobotnych, co wpłynęło na nieznaczny wzrost liczby bezrobotnych (o 409 osób). Z powodu podjęcia pracy wyłączono 81 379

[68] Brana jest tu pod uwagę wielkość bezrobotnych pozostających bez pracy w okresie powyżej 12 miesięcy w czasie ostatnich dwóch lat, jest to tzw. szersza kategoria bezrobotnych w analizowanych pod względem czasu pozostawania bez pracy w dłuższym okresie. Źródło: Sprawozdanie MPiPS-01 O rynku pracy cz. 1.1 wiersz 12. Jest to stan na koniec 2013 roku.

- bezrobotnych tj. 47,6 % ogółu osób wyłączonych z ewidencji w okresie 2013 r.
- Odnotowywany od dłuższego czasu, wysoki napływ do urzędów pracy osób już wcześniej posiadających status bezrobotnego w PUP tj. rejestrujących się po raz kolejny. Osoby te stanowiły 80,8 % ogólnej liczby napływu w okresie 2013 r. do statystyk osób bezrobotnych (w 2012 – 78,7 %),
- Na wysokim poziomie utrzymująca się ilość bezrobotnych, którzy nie potwierdzali w urzędach pracy swojej gotowości do podjęcia zatrudnienia. Stanowili oni 26,1 % (tj. 44 643 osób) ogółu wyrejestrowanych bezrobotnych w ciągu roku (w 2012 r. – 28,3 %).
- Spadek udziału bezrobotnych uprawnionych do pobierania zasiłku (z 15,1 % na koniec 2012 r. do 11,7 % według stanu na koniec 2013 r.),
- Wyższy jak w roku wcześniejszym poziom zwolnień grupowych tj. z przyczyn leżących po stronie pracodawcy (w 2013 roku wypowiedzenia umów o pracę z ww. powodów otrzymało łącznie 1 235 pracowników z 70 zakładów (w 2012 r. 1 050 pracowników z 53 zakładów),
- Nadal znikomą w stosunku do potrzeb liczbę zgłaszanych do powiatowych urzędów pracy wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej, W okresie 2013 r. liczba zgłoszonych wolnych miejsc pracy i aktywizacji zawodowej (54 304) była o 5 615 wyższa od wielkości zgłoszonej w 2012 r. (48 689). Należy jednakże zaznaczyć, iż wielkości te obejmują również miejsca aktywizacji zawodowej łącznie z zatrudnieniem lub inną praca zarobkową.
- W 2013 r. odnotowano 36 585 miejsc zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej (2012 r. – 32 143) tj. więcej o 4 442 niż rok wcześniej. W okresie 2013 r. odnotowano 17 719 miejsc aktywizacji zawodowej (2012 r. – 16 546) tj. więcej o 1 173 niż w roku wcześniejszym. Odnotowany wzrost liczby wolnych miejsc pracy analizowanych
- łącznie z miejscami aktywizacji zawodowej w porównaniu do 2012 r. wynikał ze wzrostu zarówno miejsc aktywizacji zawodowej jak i miejsc zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej.
- W okresie 2013 r. nastąpił spadek ofert pracy subsydiowanej porównywanych w wartościach procentowych w stosunku do ogółu ofert pracy. Odsetek ofert pracy subsydiowanej w ogólnej liczbie zgłoszonych wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej wynosił 48,0 % (w 2012 r. 51,6 %). W 2013 r. odnotowano

nominalnie 26 050 ofert pracy subsydiowanej (w 2012 r. 25 146).

- Utrzymujące się duże zainteresowanie bezrobotnych dotacjami na uruchomienie własnej działalności gospodarczej, a także wśród pracodawców, którzy zamierzają zatrudniać osoby bezrobotne w ramach refundacji kosztów na wyposażenie i doposażenie stanowisk pracy. W 2013 r. przydzielono dotacje dla 3 037 osób bezrobotnych oraz dla 3 144 pracodawców (w 2012 r. odpowiednio: 2 824 i 3 263).
- Zdecydowana większość środków adresowana była dla osób młodych w celu aktywizacji na rynku pracy. Na realizację staży powiatowe urzędy pracy w województwie podkarpackim wydatkowały 38,5 % ogółu środków przeznaczonych na aktywne formy. Znaczna części środków z FP wydatkowana była na minimalizację poziomu bezrobocia rejestrowanego przez udzielanie pożyczek na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej (23,0 %) oraz na refundacje dla pracodawców w celu utworzenia nowego miejsca pracy (18,4 %). Wymienione formy charakteryzują się wysokim stopniem efektywności w porównaniu do odpowiednich wartości procentowych obliczonych według metody MPiPS dla innych aktywnych form promocji zatrudnienia.
- Mniejszość środków z funduszu Pracy (tylko 3,4 %) wydatkowane zostały przez PUP na realizację szkoleń. Forma ta stanowi również istotny rodzaj promocji zatrudnienia, ponieważ oznacza również przekwalifikowania czy uzyskanie nowych kwalifikacji przez osoby bezrobotne w zawodach czy specjalnościach bardziej atrakcyjnych na rynku pracy.

Powyższe uwarunkowania oraz zarysowana specyfika bezrobocia i samej struktury osób bezrobotnych w znacznym stopniu wpływały na aktualną sytuację na rynku pracy w województwie podkarpackim. Podkreślić należy, iż skuteczność promocji zatrudnienia i realizowanych programów przeciwdziałania bezrobociu są mocno skorelowane z poziomem rozwoju zatrudnienia w sektorze publicznym i prywatnym oraz z ogólnym postępem procesów społeczno – gospodarczych. Na minimalizację negatywnych skutków bezrobocia mają również wpływ rozwój sieci komunikacyjnej, osadniczej i przedsiębiorczości w rejonie południowo-wschodniej Polski. Stan regionalnego rynku pracy zależy także od aktywności wszystkich partnerów działających na podkarpackim rynku pracy. Stąd też ważnym wyzwaniem jest promowanie i kontynuowanie rozpoczętych już działań w zakresie pobudzania aktywności zawodowej heterogenicznych grup docelowych, realizowanych przez instytucje, organizacje i osoby fizyczne działające na rynku pracy.

W celu promocji zatrudnienia i łagodzenia negatywnych skutków bezrobocia samorząd województwa kontynuował wiele uprzednio rozpoczętych i realizowanych kompleksowych i wielotorowych działań mających na celu z jednej strony pozyskanie i odpowiednią alokację dodatkowych środków finansowych, a z drugiej promocję regionalnej wiedzy z zakresu możliwości aplikowania o środki w zakresie realizowanych różnorodnych działań, w tym praktycznych zastosowaniach innowacji nauk ścisłych i humanistycznych oraz bardziej szczegółowych dziedzin wiedzy technicznej i nowych interdyscyplinarnych rozwiązań w zakresie metod produkcji i innowacyjnych produktów.

Środki na wdrażanie komponentu regionalnego Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (2007-2013) współfinansowane były w ostatnim roku realizacji perspektywy finansowej wzorem lat ubiegłych głównie w ramach subwencji Europejskiego Funduszu Społecznego. W wyniku działań Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Rzeszowie wraz z oddziałami zamiejscowymi zlokalizowanymi w Krośnie, Przemyślu, Tarnobrzegu i Stalowej Woli kontynuowano prace związane z realizacją poszczególnych priorytetów Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, które to wynikały z założonych planów realizacji przez Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie misji pełnienia roli instytucji pośredniczącej w województwie podkarpackim dla działań tego programu. Podejmowane wysiłki dotyczyły także minimalizacji negatywnych skutków bezrobocia i realizowane były w następujących założonych obszarach interwencji na regionalnym rynku pracy: priorytetu VI. Rynek pracy otwarty dla wszystkich, priorytetu VII. Promocja integracji społecznej, priorytetu VIII. Regionalne kadry gospodarki, priorytetu IX. Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach.

Aneks statystyczny